

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.

Andra Kammaren.

N:o 8.

Onsdagen den 24 Februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes förmiddagens sammanträde och ledde Herr vice Tal-
mannen Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Företogs nu den vidare föredragningen af Stats-Utskottets Ut-
låtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens
sjette hufvudtitel; och förekom i ordningen

27:de punkten:

Enär frågan om beskaffenheten af de för statens jernvägar gäl-
lande trafik- och frakttaxor synts Utskottet vara af den vigt. att
deras särskilda bestämmelser väl förtjenade att tidtals komma under
granskning, och då Utskottet föreställt sig att genom taxornas sän-
kande i vissa fall och höjande i andra större nettobelållning af tra-
fiken skulle kunna vinnas utan skada för samfärdseln eller för landets
industri, hade Utskottet i denna punkt hemställt:

*Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.*

att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl.
Maj:t, i syfte att ävågbringa ett gynsamare resultat af jernvägs-
trafiken, låta företaga en revision af ofvanberörda taxor.

Ordet begärdes af

Herr Verner Ericson, som yttrade: Då förevarande hemställen
synes afse åstadkommande af en förhöjning med $\frac{1}{2}$ öre pr centnermil i
nu gällande trafikafgifter, har jag härmed velat göra den erinran, att
en mängd varor finnas, hvilka ej tåla vid en sådan frakttillökning;
men då här endast är fråga om en underdånig skrifvelse, hvarå Kongl.
Maj:t, efter ärendets vidare pröfning, läser fästa det afseende, som
må finnas skäligt, och framställningen således icke har någon så vä-
sentlig vigt, vill jag icke göra något yrkande, utan inskränker mig
till min nyss gjorda erinran.

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

Herr Sandstedt: Jag vill icke motsätta mig den föreslagna underdåniga skrifvelsen, men jag önskade att Andra Kamnaren måtte uttala den åsigt, att någon tillökning i trafiktaxorna icke bör ifrågakomma i afseende på andra artiklar än dem, som hafva ett högt saluvärde, och detta har gifvit mig anledning att nu göra en liten erinran. Här finnas t. ex. viktualievaror, som äro fyra gånger så dyra som åtskilliga andra varor, men ändock draga samma trafikavgift per centner, som andra vida billigare varor. Jag har derföre velat uttala den mening, att i den underdåniga skrifvelse, som kommer att aflåtas, bör betonas nödvändigheten af att trafikavgifterna bestämmas med hänsyn till varornas olika saluvärden.

Herr Jöns Rundbäck: Redan vid sistlidna års riksdag tog jag mig friheten fästa Kamnarens uppmärksamhet på det missförhållande, som egde rum mellan å ena sidan omkostnaderna och utgifterna för våra dyra, men — jag erkänner det — välgörande jernvägsanläggningar och å andra sidan de inkomster staten af dessa jernvägar erhåller. Året 1873 var ett af de mest gynsamma åren för jernvägstrafiken i vårt land; man klagade till och med allmänt öfver att trafiken var så stark, att jernvägarne ej förmodade transporterera allt det gods, som på dem skulle afsändas. Visst är i alla fall, att trafikinkomsterua fallit, under det att rörelsen på jernvägarne och omkostnaderna för denna rörelse stigit, något som ovilkorligen måste vara ett missförhållande, åtminstone i deras ögon, som verkligen hysa den åsigten, som här så ofta uttalats, att jernvägar äro industriela anläggningar, hvilka böra skötas på det sätt, hvarpå dylika inrättningar i allmänhet förvaltas. Jag har af denna anledning äfven biträdt Stats-Utskottets i denna punkt framställda förslag till underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, ehuru det ej lyckats mig att få förslaget affattadt så som jag önskat. Stats-Utskottet har nemligen icke i förslaget påpekat en af de faktorer för bestämmandet af trafik- och frakt-taxorna, på hvilka faktorer jag särskildt vill fästa uppmärksamheten, såsom medverkande till det klena resultatet af trafiken, nemligen de stora omkostnaderna för snälltågen och specielt nattågen. Jag vill i detta afseende med ledning af trafikstyrelsens berättelse för 1873 erinra om några detaljer, hvilka Herrarne troligtvis förut känna, men kanske för tillfället icke ihågkomma. Trafikstyrelsen säger i denna berättelse, att orsaken till det dåliga resultatet af jernvägstrafiken ligger uti »det belopp, hvarmed nattågen direkte betungat utgiftskontot, utan att något vederlag derför erhållits genom förhöjd inkomst, nemligen kostnaden för nattjänst och ökad belysning å stationer, bana och bantåg», ett belopp, som efter styrelsens egen uppgift i samma berättelse under år 1873 uppgått till »omkring 80.000 kronor eller nära 0,7 procent af inkomsterna». Resultatet af dessa snälltåg hade således, hvad inkomsterna beträffar, under årets lopp varit ganska ogynsamt. I medeltal hade enligt samma berättelse »under sistnämnda år 995 snälltågsmil kom-

mit på hvarje bannmil, 1872 deremot endast 730. Snälltågsresorna hade således ökats med 36 procent. Men då tillökningen i personmil å snälltåg icke utgör mer än 16,8 procent, antyder detta, att minskning egt rum i antalet resande å hvert snälltåg.» Således, ju mindre antalet resande var, desto flera hade snälltågen varit. »Det ekonomiska resultatet af snälltågstrafiken under år 1873 hade således, heter det vidare i samma berättelse, »äfvén om man ej medtager de särskilda utgifter, som påkallats af nattågstjensten, visat sig ganska ofördelaktigt i jemförelse med det föregående årets.» Detta för 1873. För 1874 finnas visserligen ej ännu några officiela siffror att tillgå, men antagligen har resultatet af snälltågstrafiken för det året åtminstone ej varit bättre, än under det goda året 1873.

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

Om de blandade tågen åter heter det i den nyss åberopade berättelsen: »Undersöker man, på samma sätt som nu skett med snälltågstrafiken, personrörelsen med de blandade och godstågen under de båda åren 1872 och 1873, och dervid iakttager, att endast omkring halfva antalet af godstågen medfört personvagnar, finner man att, på samma gång antalet af sådana personförande bantåg varit ungefär lika under båda åren, eller under det förra 1.662 och under det senare 1.655 tågmil per bannmil, medeltalet af med hvarje tåg följande resande ökats från 39.3 till 48.7, eller med nära 24 procent, och att medelinkomsten af personbiljetter å bemälda slags tåg ökats med 2.26 kronor, motsvarande en förhöjning af 19 procent.» Man finner således å ena sidan, att snälltågen varit de som hufvudsakligen minskat inkomsten af jernvägstrafiken och å den andra, att de blandade tågen varit de vinstgifvande. Efter mitt förmenande borde man således vid uppgörande af nya trafiktaxor något höja priset på person- och fraktaffgifter på dessa snälltåg. Jag säger detta, derför att Trafikstyrelsen, som sjelf med värma förordar en ny frakttaxa, likväl förklarar, att den icke vill bereda större inkomster genom att höja afgifterna för person- och ilgods-traffic på snälltågen. Emellertid är jag af den tanken, att den, som färdas t. ex. på ett nattåg, der han bör hafva och äfvén har de bekvämligheter, som med dessa tåg afses, i motsats till hvad förhållandet är med den, som reser i en fullpackad vagn med ett dagtåg, att den, säger jag, gerna bör betala några kronor mera än hvad nu är fallet, hvilken prisförhöjning skulle komma att i någon mån godtgöra de ofantliga kostnader, som dessa nattåg medföra för staten.

Hvad nu vidare beträffar trafik- och frakttaxorna, som här blifvit omnämnda, så torde, enligt min tro, tiden att höja dem redan vara inne, då det väl icke kan vara billigt, att staten skall transportera gods för, snart sagdt, ingenting. Jernvägarne äro icke någon barmhertighetsinrättning — ehuru visserligen en välgörenhetsinrättning, då de beredt landet stora fördelar — och inkomsterna deraf böra åtminstone, om än staten icke bör skörda någon vinst derpå, betäcka de kostnader, staten för dess byggande och trafikerande fått och får vidkännas. Vi känna litet hvar, att staten i detta nu

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

utlagt för jernvägsanläggningar ungefär 130,000,000 kronor; och då vi nu erfara, att Trafikstyrelsen å ena sidan behöfver nära 11,000,000 kronor, men å andra sidan beräknar inkomsterna af jernvägarne till endast 14,600,000 kronor, samt erfarenheten dessutom visat, att Trafikstyrelsens beräkningar i allt fall ofta öfverskridas, så torde det icke vara för mycket sagdt, om jag påstår, att vi under nästa år icke kunna påräkna mera än på sin högsta höjd $2\frac{1}{2}$ millioner kronor i nettobehållning af våra jernvägar. Är detta en rimlig ränta på en sådan kostnad?! Derigenom måste vi, om vi antaga räntan och amorteringen på den skuld, staten för jernvägsanläggningarne iklädt sig, efter i rundt tal 5 procent uppgå till $7\frac{1}{2}$ millioner kronor årligen, i skatteväg anskaffa felande fem millioner kronor, och detta endast derföre, att några få personer skola få åka billigare och få sina varor mot en ringa afgift transporterade. För att nu visa befogenheten af frakttaxornas förhöjning, vill jag anföra såsom exempel, att man i allmänhet för närvarande får betala 2 kronor per mil i lega för en häst med lass af 2 skeppund, hvilket motsvarar en afgift af 25 öre för hvarje centner. Men staten transporterar varor för endast $2\frac{3}{10}$ öre pr centner för hvarje mil; och denna olikhet är allt för stor, helst den ene bör taga betaldt så vil som den andre. Följden häraf blir den, att i stället för att jernvägarne borde kunna underhålla sig sjelfva, och jemväl betala ränta och amortering å anläggningskapitalet, vi få upphålla dem genom skattebidrag. Man talar ofta om, huru skatterna äro ojemna; man fruktar tullnedsättningar och att borttaga skatter; men man fruktar icke att ålägga en del menniskor att betala skatt, på det att andra skola få åka billigare på våra jernvägar. Åka vi fortfarande på samma sätt som härtilldags, så är min öfvertygelse, att vi förr eller senare få betala icke blott ränta och amortering på anläggningskostnaden, utan äfven särskild skatt för bestridande af trafikomkostnaden. Jag har i dag i en tidning sett uppgifvas, att då trafikinkomsterna under Januari månad förlidet år uppgingo till 1,060,000 kronor, de under nästlidne månad med nära 200,000 kronor understigit berörda belopp; och då man härvid tager i betraktande de stora kostnader, som under sistnämnda månad erfordrats att hålla banorna farbara, så kan man med skäl vänta, att inkomsterna under månaden icke ens betäcka driftkostnaden. Genom att öka frakttaxorna något, t. ex., såsom Trafikstyrelsen föreslagit, med $\frac{1}{2}$ öre eller, såsom jag i fjor föreslog, med $\frac{7}{10}$ öre per centner, hvarigenom man skulle kunna påräkna att en centner fraktgods i medeltal lemnade 3 öre per banmil i inkomst, så skulle man få en förökad inkomst af 1,750,000 kronor, under förutsättning att trafiken vore lika stor i år som den varit under år 1873. En centner fraktgods genomlöper i medeltal, enligt Trafikstyrelsens berättelse för 1873, en väglängd af 10 mil; och om man skickar ett centner gods 10 mil, får man således efter nuvarande pris betala 23 öre i fraktafgift för en centner gods, som transporteras 10 mil. Om nu taxan höjes med $\frac{7}{10}$ öre eller till 30 öre för 10 mil, så blefve det i enlighet med

mitt förslag från i fjor. Jag hemställer till hvar och en, huruvida man kan finna detta vara för mycket för att få ett centner gods fraktadt 10 mil på statens banor, då såsom man vet, man här i Stockholm icke får ett stadsbud att gå från Riddarholmen till Kungsbacken med ett litet paket för det priset. Jag vore tacksam, om de af herrarne som äro emot en billig och jemnt afvägd förhöjning af trafiktaxan, ville säga mig hvilket är rättvisare, antingen att beskatta dem som begagna sig af jernvägarne eller dem, som icke deraf draga någon nytta. Om jag t. ex. sänder en tunna spanmål, som väger 2 centner, 10 mil på statens banor, så kostar detta 46 öre enligt nu gällande taxa för godstrafiken; ökas detta belopp med 14 öre till 60 öre, så är det väl rättvisare att jag såsom trafikant af jernvägen nedlägger dessa penningar i en något förhöjd trafiktaxa, än att jag å bevilling eller under annan skattetitel nödgas betala samma belopp. Låt mig alltså betala här, der jag åtnjuter en fördel som samnerligen är så stor, att den väl förtjenar att betalas litet högre än hittills varit fallet. Jag vill härmed ingalunda hafva sagt, att man bör höja godstrafiktaxan på något öfverdrifvet sätt, så att trafikanterna deraf besväras eller staten drager allt för stor vinst; utan min mening är endast att nämnda taxa bör höjas så mycket, att statens jernvägar kunna betala ränta å anläggningskostnaden samt derjemte förmå betäcka utgifterna för drift och underhåll. Detta anser jag vara billigt och rättvist.

Såsom jag förut nämnt, kunna vi för nästkommande år beräkna nettobehållningen af statens jernvägstrafik till $2\frac{1}{2}$ millioner, förutsatt nemligen att nämnda trafik lemuar lika lyckligt resultat för år 1876 som för de närmast föregående åren, hvilket jag dock på goda grunder betvivlar. Men nu begär Regeringen 6 millioner till rullande materiel för nästa år. I stället således för att kunna hoppas någon nettobehållning å denna post, komma vi att få i skatteväg betala eller låna upp — hvilket kommer på ett ut — ytterligare $3\frac{1}{2}$ millioner.

Jag vill icke vidare upptaga Kammararens tid, utan har blott med hvad jag yttrat velat belysa frågan från den punkten jag ansett vara den rätta: för öfrigt hoppas jag, att Kammararen lemnar sitt bifall till Utskottets förslag.

Herr Fredricson: Äfven jag är af den åsigt, att trafiktaxan bör i någon mån höjas, isynnerhet taxan för persontrafik. Jag skulle vilja föreslå denna förhöjning till 20 procent för så väl första och andra som ock tredje klassens passagerare. Deremot är det icke utan, att jag hyser en viss skuggrädsla för att höja taxan för godstrafiken. åtminstone under sommarmånaderna. Under vintermånaderna deremot, då sjökommunikationerna äro stängda och utgifterna till trafikens upprätthållande till följd af snöskottning m. m. dylikt äro större än under den öfriga delen af året, skulle jag nästan vilja förorda att taxan för godstrafik höjdes med 25 procent utöfver nu gällande pris.

*Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)*

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

Det är endast detta jag nu velat säga; för öfrigt hoppas jag att Regeringen snart skall sjelf taga initiativ i frågan. Emellertid yrkar jag bifall till Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Danielsson: Jag föreställer mig, att Kammarerna kommer att bifalla hvad Utskottet hemställt; men jag tror det dock vara lämpligt att säga några ord i frågan. Lika med Herr Jöns Rundbäck är äfven jag af den åsigt, att genom de nyligen införda, särdeles dyrbara nattågen en väsendtlig del af de inkomster, som man beräknat inflyta af trafiken, gå för statsverket förlorade.

Då man jemför inkomster och utgifter af jernvägstrafiken, kan man icke finna annat, än att orsaken till de stora utgifter staten för trafikens upprätthållande får vidkännas ligger just i de nästan tomma nattågsvagnar som hvarje qväll afsändas i olika riktningar. Så t. ex. synas mig nattågen från Stockholm till Kristiania vara helt och hållet öfverflödiga, enär de, såsom jag hört af jernvägstjensemännen sjelfve, vanligen föra med sig högst få passagerare. Detta är en kostnad för staten som icke är behöflig och en allt för stor uppoffring för så få personer.

Hvad dernäst beträffar förhöjning i frakttaxan, tror jag också, att detta kan tåla att tänka på, ty man ser ändå att gods fraktas billigare på statens jernvägar än på något annat sätt. Det är därför jag velat begagna detta tillfälle att uttala min tanke till den kraft och verkan den förmår. Jag hade mycket mer att säga, men Herr Jöns Rundbäck har så väl utvecklade saken att jag icke har något vidare att tillägga. Jag har endast velat draga mitt strå till stacken och lägga vederbörande på sinnet att taga saken i skärskådande så mycket som möjligt. För öfrigt har jag af tidningarne sett, att flera andra länder, isynnerhet Tyskland, höjt taxorna med ett betydligt procent-tal, och detta troligen därför att man ansett att statens uppoffring icke allt för mycket bör tagas i anspråk, utan att jernvägen sjelf må kunna betala sina omkostnader.

Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan, och att vid den blifvande revisionen den fråga jag vidrört må komma under skärskådande.

Herr Key: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant vid denna punkt och nu begärt ordet, ber jag få genast förklara, att jag icke kommer att göra annat yrkande än på bifall till den föreslagna skrifvelsen; men jag hade önskat och framhöll äfven i Utskottet, att denna skrifvelse skulle innehålla något annat och *mera* än hvad som deri nu finnes. Då emellertid skrifvelsen fått den form, som den har, och *någon* skrifvelse otvifvelaktigt är bättre än *ingen*, så har jag tänkt nu få beröra med några ord den omständighet, som jag ansett hafva bort i skrifvelsen beaktas.

Det är nemligen påtagligt, att om man tillgodoser trafiken med ökade inkomster, så tjenar detta till intet, om utgifterna på samma gång i lika mån ökas, ty nettobehållningen blir då icke större än

förut. Jag tror därför, att man bort i skrifvelsen äfven framhålla att mer eller mindre öfverflödiga *utgifter* må så mycket som möjligt *inskränkas*. Jag stöder mig i detta fall vid Riksdagens skrifvelse i fjor. Riksdagen yttrade i skrifvelse af den 17 Maj 1874:

»Denna ansenliga tillväxt i trafikkostnaderna har ledd uppmärksamheten på den kontroll, som i afseende å handhafvandet af nämnda trafik utöfvas af Kammarrätten och Riksdagens revisorer. Kammarrättens åtgörande inskränker sig hufvudsakligen till en siffergranskning, och den för statsrevisorerna knapt afmätta tiden torde icke medgifva dem att dervid speciellt åt denna gren af förvaltningen egna sådan uppmärksamhet, som skulle erfordras för att intränga uti och bilda sig ett riktigt omdöme om förvaltningen af en numera så vidt omfattande och allt mera tillväxande industriell rörelse. Denna förvaltning fordrar dessutom helt andra kontroller än de administrativa embetsverken. De senare arbeta efter en gång för alla bestämda instruktioner, under det att den förra, för att kunna motsvara berättigade anspråk, ständigt måste aktgifva på industriens utveckling samt de många lokala och vexlande förhållanden, som kunna inverka på resultatet af hennes verksamhet.»

Riksdagen säger derefter:

»Ur ekonomisk synpunkt torde det därför vara af största vikt att tillse, det förvaltningen af en industriell anläggning för statens räkning icke stelnar i former, utan håller jemna steg med enskilda anläggningar af samma slag så väl inom som utom landet.»

Och slutligen, efter att hafva fullföljt detta resonnemang, tillägger Riksdagen vidare:

»Ehuru någon sådan utredning härutinnan icke förelegat, som kunnat föranleda ett bestämdt uttalande i ämnet, har Riksdagen dock icke velat lemna nämnda förhållanden ovidrörda, då behovet af en starkare kontroll i förevarande afseende måste ökas, i samma mån statens jernbanenät utvidgas och trafiken derå tillväxer.»

Då jag i fjor här framställde ett yrkande, som vann Andra Kammarens bifall, men i gemensam votering underkändes — det rörde ett anslag af 1,130.000 kronor till banvaktarebostäder — och jag dervid tog mig friheten påpeka, att denna utgift kunde i betydlig mån inskränkas genom antagande af klocksignaleringsystemet, så inträffade det, att jernvägsstyrelsen, som i strategien företrädesvis älskar öfverraskningar, utdelade en promemoria på morgonen af just den dag, då den gemensamma omröstningen i Kamrarne skulle ega rum, så att ingen anmärkning deremot skulle kunna göras. Ehuru det icke amorledes än indirekt berör det ämne, hvarom nu är fråga — det är dock af vikt att tillse, att inga onödiga utgifter göras, ty dessa verka naturligtvis i väsendtlig mån på inkomsterna — så kan jag dock icke underlåta att anställa en liten efterräkning.

Chefen för vår jernvägsstyrelse uppgaf i sagda promemoria, att klocksignaleringsystemet begagnades i Tyskland, Österrike och Danmark, möjligen flestades, men »bestämdt icke» vid de engelska, fran-

Ing. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

ska och norska jernvägarne. I afseende härå bär det icke bättre till. än att. hvad Norge beträffar. *chefen för de norska jernbanorna* är af en annan tanke. Jag skref nemligen förlidet år före den gemensamma voteringen både till Köpenhamn och Kristiania, men fick icke svar derifrån, förrän sagda votering redan egt rum. Jag ber nu att få något beröra dessa skrivelser.

Den ena är från *chefen för norska jernvägstrafikstyrelsen Herr Pihl*. Jag har skrivelsern här i original men har låtit öfversätta den af en notarius publicus, och det är denna öfversättning som jag nu ber få delvis uppläsa. Den lyder på följande sätt om tillämpningen af det signaleringssystem som vår jernvägstrafikchef påstått »bestämt icke» finnes i Norge:

»Herr Emil Key.

Till besvarande af de i eder ärade skrivelse af den 21 dennes framställda frågor tillåter jag mig meddela:

1. Banbevakningen vid de norska banorna verkställes, efter engelskt mönster. af banans skenutläggningspersonal. Det åligger förmännen för personalen att på morgonen före det första tågets ankomst noggrant undersöka, en hvar, sin sträckning och att upprepa detta minst en gång före aftonen. Endast der väg korsar banan, användas så kallade vaktare, hvilka hafva sin tjänst och bostad vid vägfövergångarne.

Antalet förmän är icke väsendtligen olika vid de särskilda banorna och utgör vid de tre af eder nämnda banorna:

vid Hufvudbanan	omkring 2	per norsk mil		
» Kongsvingerbanan	» 2	»	»	»
» Kristiania-Drammenbanan	» 1 ⁷ / ₁₀	»	»	»

Hvarje förman biträdes vid arbetet på linien af två till tre skenutläggare.

2. Vid Kristiania—Drammen-jernbanan är införd en efter våra förhållanden lämpad modifikation af Tyers block-system för tåganmälningar. Dylik tåganmälningstelegraf är också nyligen bringad till stånd vid Drammen—Randsfjord-jernvägen, likasom jag ämnar få den införd vid de banor, der förhållandena påfordra eller göra det rådligt. Man ämnar sålunda använda den vid den föreslagna banan härifrån genom Smaalenene till svenska gränsen. Då denna linie berörer flera städer (Moss, Fredriksstad, Sarpsborg och Fredrikshald) och densamma antagligen kommer att mycket anlitas för telegramväxling, upptager planen derför tredubbel ledning, en för korrespondens mellan de större stationerna, synnerligast städerna (hvertill man ämnat använda Morses apparater), en för allmän tjänstekorrespondens mellan alla stationer (försedd med Breguets eller liknande apparater) och en för tåganmälningar.

Den ifrågavarande tåganmälningstelegrafen, hvares närmare inrättning och ändamål jag förmodar tillräckligt förklaras af bifogade instruktion. har blifvit införd i följd deraf, att den vanliga telegrafen

(the speaking telegraph), som dessutom användes till allmän korrespondens, har visat sig mindre tillfredsställande för befordring af tågannalningar, och den är införd här efter ett emellan två stationer i omkring ett år anställt, lyckligt utfallande prof. Den sätter station i förbindelse med station och med de under uppsigt af fasta vaktare varande vägöfvergångarne. Genom densamma vinnes således större säkerhet för tågens gång, men den medförer icke någon besparing eller inskränkning i banbevakningspersonalen.»

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar. (Forts.).

Och detta sistnämnda är helt naturligt, emedan i Norge icke finnas några *särskilda banmästare och reparationsförmän* såsom i Sverige.

Från Danmark har jag för mina åsigtter om klocksignalerings-systemets fördelar rätt märkliga och bekräftande uppgifter från öfvermaskinmästaren O. Busse, men vill icke upptaga tiden med brevets uppläsande; till dem som hafva intresse för frågan vill jag gerna enskildt lemna kännedom af detsamma.

I sjelfva saken må jag tillägga, att det synes mig klart, att en revision af våra trafiktaxor bör ega rum. Hvad emellertid *godstrafiktaxan* beträffar, så tillstår jag, att jag hyser stora betänkligheter; visserligen kan och bör en post höjas, en annan sänkas, men att i *allmänhet höja* dessa afgifter tror jag icke vara rådligt. Det kunde annars lätt hända, att under tryckta konjunkturer trafiken minskas, och då uppstår en dubbel förlust: för den trafikerande allmänheten och för jernvägstrafiken sjelf. Små afgifter på en större rörelse äro för båda dessa bättre än stora afgifter på en minskad rörelse.

Deremot tror jag, att en förhöjning i *persontrafiktaxorna* för nattåg och snälltåg kan och bör ega rum. Ty det är klart, att, då man numera i Sverige för skjuts i öppet åkdon och efter en häst betalar 1 krona 60 öre per mil, det är alltför lindrigt att betala allenast 80 öre på nattåg i uppvärmda jernvägskupeer, der man ligger beqvämt och åker beqvämt. Den som vill åtnjuta dessa fördelar bör ock kunna betala något mera, synnerligast då taxan, såsom nu är händelsen, är så betydligt lägre än skjutslegan. Jag tror således, att en revision af *denna* taxa vore af nöden samt med rättvisa och billighet fullt förenlig, och i sådan riktning skulle jag önska att en revision skedde.

För öfrigt har jag intet att tillägga utan yrkar bifall till den föreslagna skrifvelsen. Jag skulle dock önska, att trafikstyrelsen ville tillse, huruvida icke i dessa stora utgifter som växa i kapp med inkomsterna, ja, springa förbi dem, någon inskränkning på *direkt* väg skulle kunna åstadkommas; detta vore väl icke så aldeles omöjligt som man föregifver, om icke förr, så skall man säkert komma underfund härmed då tiderna blifvit sämre, och staten återigen behöfver se på utgifterna samt Riksdagen nogare pröfvar dem, innan de beviljas. Intill dess lönar det föga mödan att söka hejda den uppsvällande floden.

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Om i det af Statsutskottet begagnade uttrycks-sättet varit tydligt uttaladt det syfte, hvori denna skrivelse skulle gå, så skulle jag icke nu hafva besvärat Kammaren med att begära ordet. Af förslaget ser man dock endast, att meningen är att åstadkomma en revision i »ofvan angifna syfte». Ser man då efter på pag. 7 i betänkandet, hvad detta syfte är, så finner man, att meningen är att sänka taxorna i vissa fall och höja dem i andra. Under sådana förhållanden och då i förslaget icke är nämnt i hvad mån sådan förhöjning och sänkning skulle ega rum, torde det vara nödigt att ersätta denna brist i förslaget genom att uttala sin mening om den riktning, hvori denna höjning och sänkning bör gå.

När man då ser igenom Kongl. Maj:ts proposition om Statsverkets tillstånd och behof med åtföljande bilagor, der trafikstyrelsen yttrar sig i ämnet, så finner man knappast någon sida i utlåtandet, der det icke talas om ökade omkostnader. Utom ett betydligare belopp för utbyte af stålräler i stället för sådana af jern, är nu äskadt ett anslag af icke mindre än 6 millioner kronor för tillökande af statsbanornas rullande eller, rättare sagdt, rörliga materiel. Af allt detta finner man, att utgifterna blifvit allt större och större, men att inkomsterna deremot allt mer och mer förminskats. Vi hafva således nu att vänta större deficit än vi förut haft. Styrelsen har i sitt ofvanomförmälda utlåtande uttalat den åsigt, att man i främsta rummet borde taga i betraktande den lättnad för allmänna rörelsen, som betingas af billiga frakter, och ej den direkta vinsten för staten, eller ökade trafikinkomster. Detta resonemang vore riktigt, om staten byggt *alla* jernvägar i vårt land, och *alla* landsdelar kommit i åtnjutande deraf; men då nu detta icke är förhållandet, anser jag det vore rättare, att man mindre beskattar allmänheten och i stället låter de trafikerande betala mera. Jag vill icke längre taga herrarnes tid i anspråk, men då jag yttrat mig för bifall till Utskottets hemställan, var det egentligen för att påpeka hurusom, enligt min tanke, en förhöjning för 1:sta och 2:dra klassens passagerare å våra jernvägar samt i vissa fall i afseende å godstrafiken bör ega rum.

Häruti instämde Herr Lars Börjesson.

Grefve Sparre: Att representationen till regeringen framställer önskingar om iakttagande af sparsamhet i administrationen af statens jernvägar likasom i hvarje annan gren af förvaltningen, finner jag mycket lämpligt och har vid flera föregående tillfällen yttrat mig i samma syfte; men beträffande frågan om höjningen af trafiktaxan, så är mycket att iakttaga. Man kan icke höja den samma för hela landet och för alla artiklar utöfver en viss gräns. Den af en föregående talare gjorda jämförelsen mellan prisen å statens jernvägar och kostnaden för forsling med hästar och fordon håller icke streck. Det är icke blott med en mängd andra jernvägar, utan äfven med andra kommunikationsanstalter som statens

jernvägar måste konkurrera, och derföre är det betänkligt för representationen att yttra sig i denna fråga och härutinnan till regeringen uttala en önskan. Jag säger detta icke derföre, att jag motsätter mig aflåtandet af den ifrågasatta skrifvelsen, utan emedan jag lika med den siste talaren ogillar det svaga uttryck, som Utskottet beagnat, i det att det föreslagit att i vissa delar höja och i andra delar sänka trafiktaxan, utan att säga i hvilka delar. Jag tror det är betänkligt, att representationen yttrat sig i frågor sådana som denna, emedan det ju är klart att enskilda intressen alltid skola komma med i spelet. Jag har hört åtskilliga personer yttra, att en höjning i afgifterna för 1:sta och 2:dra klassens passagerare borde ega rum, men icke för 3:dje klassens. Jag åker på dessa klasser; derföre ser jag naturligtvis helst att den icke höjes. Likaså säger den ena att taxan skall höjas för *den* varan, en annan för en annan vara. Då säger jag: icke för spannmål, ty jag producerar sådan; deremot må man alltför gerna höja afgifterna för jern, ty jag är ingen brukspatron. För åtskilliga andra varor må taxan gerna höjas, men icke för importerade förnödenhetsvaror, ty sådana förbrukar jag sjelf.

Det är, såsom jag sagt, betänkligt, att representationen ger sig in på ett gebit, der man löper fara att stöta enskilda intressen alltför mycket för hufvudet, och derför anser jag det vara bäst att inskränka sig till en önskan derom, att vid statens jernvägstrafik utgifterna måtte ställas i rätt förhållande till inkomsterna och icke tala om, att man skall höja den ena eller sänka den andra afgiften. Detta ville jag säga blott i allmänhet, utan att framställa något bestämdt yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Herr vice Talman! Mine Herrar! Jag hade icke tänkt att taga ordet i denna fråga, men väl vid öfverläggningen om nästa punkt.

Om man vill aflåta en skrifvelse, och deremot har jag ingenting att erinra, så måste man vara försiktig i sina yrkanden, ty om en person, som icke har reda på förhållandena med jernvägen, företager sig att revidera trafiktaxan, så kan en sådan åtgärd leda lika väl till minskning som höjning af inkomsterna. Man säger, att det gör ingenting hvad fraktafgift man lägger på den producerade varan — alldeles samma skäl som man har för bränvinsskatten — det är ändock konsumenten, som får betala höjningen: det är sannt, men konsumenten, det är ju allmänheten, som således i sista hand får betala denna höjning.

En revision af taxan är enligt min åsigt både nödig och nyttig; många värdelösa artiklar draga enligt nu gällande taxa höga afgifter, men många dyra varor forslas för vida billigare pris, och detta är oriktigt. Den vara, som tål högre frakt, bör beläggas med sådan, men den mindre värdefulla varan bör ej beläggas med så hög frakt, ty derigenom drabbas de, som bo långt in i landet, af en orättvis förlust.

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

Hvad beträffar persontrafiktaxan, så behöfver den visserligen en förhöjning, men den bör icke sträcka sig till tredje klassen, ty på denna klass resa särdeles många arbetare, som måste begifva sig bort för att söka sig arbete eller sälja sina produkter. Försigtighet vid sakens behandling är således erforderlig, om en revision af trafiktaxan skall leda till det åsyftade målet.

Man talar om de ökade utgifter, som för jernvägarne äro nödvändiga, och i detta afseende skall jag taga mig friheten att besvära Kammaren med att yttra min åsigt vid nästa punkt, deri tillstyrkts ett anslag af 6 millioner kronor till rörlig materiel.

Herr Peter Olsson: Dels emedan jag föreställer mig att denna fråga är ganska vigtig, för så vidt som frågan är om en sådan revision af våra trafiktaxor, som deri skulle göra en förhöjning i fraktsatserna för gods, och dels emedan här blifvit yttrade sådana åsigtter som om det vore fråga om, att en större beskattning skulle påläggas allmänheten i och för våra jernvägar, så har jag ansett mig böra yttra några ord i denna sak. Jag ber då först att få fästa uppmärksamheten vid den redogörelse trafikstyrelsen lemnat öfver afkastningen af våra jernvägar. Den återfinnes i den statistiska berättelsen för år 1873 på sidan 6.

Jag vill icke uppräknat alla de olika bandelarne, men ber att få anföra ett par såsom exempel. Bandelen Katrineholm—Halsberg har lemnat 7,37 procent på anläggningskostnaden och på hela den totala byggnadskostnaden 6,96 procent; bandelen Halsberg—Törneboda på anläggningskostnaden 9,27 procent och på den totala byggnadskostnaden 8,24 procent. Der finnas visserligen bandelar som lemnat mindre afkastning, men hela total beloppet i afkastningen från våra jernvägar under 1873 utgör på anläggningskostnaden 5,26 procent och på totala byggnadskostnaden 4,83 procent. Jag tror således icke att man med skäl kan påstå, att någon beskattning i egentlig mening för våra jernvägar drabbar allmänheten. Nu vet jag mycket väl, såsom ock synes på sidan 4 af nämnda redogörelse, att man kan säga att statskassan icke erhållit så stort belopp af afkastningen som nu är antydt, då den för 1873 erhållit 2,86 procent och för 1872 3,02 procent i kontant inbetalning från våra jernvägar, men, mine Herrar, det torde vara klart att, om styrelsen för statens jernvägar af trafikmedel köper en hel mängd materiel, kan man icke deraf draga den slutsats att icke jernvägarne skulle afkasta mer än som uppgifvits, ty vid hvar och en annan rörelse som helst, om man vill undersöka hvad den afkastar, måste man se efter hvad man betalar för dess utvidgande och därför erforderliga materiel. Det ligger så i sakens natur, att det påståendet, att icke jernvägarne skulle afkasta mer än 2 à 3 procent i netto, för hvar och en, som har någon kännedom om rörelse och affärslif, innebär sin egen vederläggning. Om man dertill besinnar, att statens jernvägar icke uteslutande hafva till ändamål att afse direkt inkomst för staten, utan äfven, och detta

måhända i främsta rummet, indirekt fördel såväl för staten som för den industriella och den kommersiella verksamheten, så tror jag att denna fråga om förhöjning af trafiktaxorna blir af ännu större betydelse. Jag har likväl icke inom Utskottet velat sätta mig mot denna skrifvelse just därför att den afser en revision af våra jernvägstaxor, i vissa fall en höjning och i vissa fall en nedsättning af dem, det vill säga en noggrann pröfning af de omständigheter som inverka på en så vigtig angelägenhet. Jag tror, såsom Utskottet sagt, att Jernvägstrafikstyrelsen nu har sådan erfarenhet, att den kan med full sakkännedom bedöma denna fråga; men jag måste redan vid detta tillfälle uttala den åsigt jag hyser, att det både från den direkta inkomstens och den indirekta fördelens synpunkt är för såväl staten som allmänheten af stor vigt, att man mycket noga och sorgfälligt tager i betraktande de omständigheter, som föreligga vid behandling af frågan om förhöjning i trafiktaxan.

Jag vill medgifva, att, när fråga är om att de s. k. natt- och snälltågen icke lemna den afkastning, som behöfves för underhålls- och trafikkostnaderna, så kan jag för min del icke finna någon olägenhet deraf att man höjde afgifterna å dessa tag.

Såsom vi veta, förekomma i utlandet, t. ex. på kurirtågen i Tyskland, icke annat än första klassens vagnar; afgifterna äro derigenom högre och således inkomsterna också större. En ändring i detta afseende skulle möjligtvis vara fördelaktig för staten och torde icke heller medföra några synnerliga olägenheter för trafiken i allmänhet.

Men jag ber dock att härvid få fästa uppmärksamheten på den omständighet, att det icke är så många år sedan man allmänt hyste den föreställningen, att hvad som kostades på våra jernvägar vore »utkastade» penningar: »man kunde af dessa jernvägar icke påräkna annat än indirekta fördelar»; »det hade varit nödvändigt för staten, för utvecklingen af vårt industriella lif att anlägga jernvägar, därför hade man gjort det»; men egentliga inkomster deraf vore, om icke helt och hållet ovissa, så åtminstone i hög grad tvifvelaktiga.

När därför de s. k. jernvägsstriderna voro före vid riksdagarne, så veta vi alla, eller åtminstone de flesta utaf oss, att man satte sig emot dessa jernvägar just därför att de från statens sida, d. v. s. när man afsåg direkta inkomster, voro delvis bortkastade penningar. Hur äro förhållandena för närvarande? Först och främst hafva vi den faktiska siffra, som bevisar huru mycket jernvägarnes afkastning stigit, och vidare den rika erfarenheten och det oemotsägliga faktum, att så många enskilda bolag bildat sig, visserligen för den indirekta fördelen af jernvägar, men också till icke ringa del för den direkta inkomsten.

Det är så tydligen visadt — hvad också erfarenheten i andra länder ådagalagt — att jernvägar visserligen kunna anläggas med beräkning på en afkastning, som åtminstone i det allra närmaste motsvarar räntan på anläggningskapitalet. I detta afseende vill jag

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

antydade förhållandena i England. Som vi veta är trafiken mycket större och affärslifvet mycket mera utveckladt i England än hos oss. Men den omständigheten torde förtjena en synnerlig uppmärksamhet att i England, såvidt vi veta, alla jernvägar äro byggda af enskilda bolag, och dessa jernvägar äro byggda icke blott för den indirekta fördelen, utan äfven för den afkastning, som de lemna. Derfor äro också aktierna i dessa bolag papper som köpas och säljas på den allmänna penningemarknaden.

Hafva vi nu sådana exempel från utlandet härutinnan och hafva vi flerårig erfarenhet inom vårt eget land deruti att våra jernvägar med afseende å trafikinkomster stigit till en siffra, som man för några år sedan icke ens vågade hoppas, så torde denna omständighet bevisa, att jernvägarnes afkastning också hädanefter kommer att stiga, såvida nemligen icke alltför ogynsamma konjunkturer inträffa.

När det därför är ifrågasatt att höja biljettpriset på våra snälltåg, bör man komma väl i håg, att ökade inkomster betingas icke endast af höjning i trafiktaxan, utan äro snarare en följd af ökad trafik: och jag tror det också vara den naturligaste vägen att öka inkomsterna.

Det är visserligen sant, att utgifterna också stigit, och det i en ganska hög grad: och det vore önskligt att dessa utgifter i och för vår jernvägstrafik vore mindre. Man skulle kunna önska det därför att statens inkomster då blefve större, och hoppas det emedan de flesta enskilda jernvägar, såsom vi veta, hafva betydligt lägre trafikkostnader å sina banor.

Jag vill icke förneka sanningen deraf, att staten måste på ett mera omsorgsfullt och i vissa fall kostsamare sätt handhafva jernvägstrafiken än de enskilda bolagen, ty man kan alltid hafva större anspråk i ett eller annat afseende, då man trafikerar statens banor.

Medgifvas måste äfven, att trafikomkostnaderna i icke oväsentlig mån stigit derigenom, att såväl de nödiga materialerna för jernvägars anläggning och underhåll, såsom skenor och sliprar, stigit i pris, som ock att prisen på kol och dylika varor äro betydligt högre än förr.

Jag tror emellertid att dessa höga pris på ofvannämnda materialier redan äro och efter all sannolikhet fortfarande komma att blifva betydligt lägre, en omständighet, som ganska mycket bidrager till större nettobehållning på trafikinkomsterna och torde göra det än mera betänkligt att höja trafiktaxan, hvilken förhöjning dessutom i hög grad skulle ingripa i våra industriella och kommersiella förhållanden.

En föregående talare har förut uttalat den åsigten i afseende å frakterna på våra jernvägar, att det t. ex. icke är för mycket om en tunna spannmål kostar 60 öre i transport, då den transporterats 10 mil. Jag vill nu icke upptaga dessa yttranden till vederläggning, men jag tror likvisst, att de bero på någon missuppfattning. Vill man jämföra trafikomkostnaden på jernväg med den, som sker per häst

och vagn, är det alltid fördelaktigare att begagna jernvägen; men om vi åter jemföra transporten på sjön med den som verkställes på jernväg, så veta vi alla, att transportkostnaden t. ex. från Skåne till Stockholm är betydligt billigare om transporten sker sjövägen än om den göres på jernväg.

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar. (Forts.)

Jag har redan nu velat uttala dessa mina åsichter på grund af den stora vigt som denna fråga har och den stora omsorg, som jag tror vara alldeles nödvändig att iakttaga vid en revision af jernvägstaxan, i hopp att icke något förslag till en förändring må framläggas, som icke är för den allmänna industrien och rörelsen nyttigt och ändamålsenligt.

Herr Gumælius: Det är endast några få ord jag har att säga, ehuru jag af grundsats valt denna plats att härifrån yttra mig. Jag anser det vara temligen öfverflödigt att besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse i detta ämne. Det lär utan tvifvel vara Kongl. Maj:ts pligt att städse tillse om, när och i hvilken mån en ändring i gällande trafiktaxa bör ske, och jag tror icke att någon uppmaning dertill från Riksdagens sida är erforderlig. Emellertid vill jag i hufvudsaken förena mig om hvad tvänne mycket jernvägskunnige män yttrat, nemligen representanterne från Wenersborg och Helsingborg. Jag gör det så mycket hellre, som den föregående talaren och statsutskottsledamoten begagnat ord, hvilka åt Stats-Utskottets förslag gifvit en sådan tolkning, som jag helst skulle önska. Den ärade talaren uppehöll sig vid att Stats-Utskottet föreslagit, att Kongl. Maj:t skulle låta omarbета taxorna, så att de dels höjdes och dels sänktes, och härom hafva meningarne både i Utskottet och Kamrarne varit så olika, att Kongl. Maj:t väl kan komma att finna framställningen något tvetydig.

Af icke ringa vigt äro de ord som Utskottet näst derpå begagnar, nemligen att man borde se till, att den större nettobehållning af trafiken måtte kunna vinnas *utan skada för samfärdseln eller för landets industri*, och mot en framställning i sådant syfte har jag ingenting att anmärka. Men jag föreställer mig att denna större vinst skulle snarare beredas genom taxornas sänkande än genom deras höjande, och jag kan svårligen föreställa mig att Riksdagen skulle vilja inför tronen göra en framställning om att taxor i allmänhet skulle höjas.

Under sådan förutsättning skall jag icke motsätta mig en skrifvelse, som man anser vara så nödvändig.

Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Till följd af de förändrade förhållanden, som under de senare åren inträdt, i det att allting stigit i pris, såväl dagsverkena som materialierna, synes det verkliga vara tid att en revision företages med jernvägstaxorna. Den ärade talaren på helsingborgsbänken yttrade, att, när jernvägsstriderna första gången vid riksdagen voro före, de som starkast ifrade för

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

saken icke beräknade af jernvägen någon annan inkomst, än den som erfordrades för bestridande af driftkostnaderna. Sedan några bandelar öppnats för trafik, gingo driftkostnaderna till något öfver 60 procent; men sedan nedgingo de småningom mer och mer, så att, efter hvad jag vill minnas, de ett år icke voro högre än 57 procent. Under de senare åren, då vi fått ett ännu mera utveckladt jernvägs-system, hafva driftkostnaderna stigit betydligt, och jag tror att de på ett ställe äro beräknade att uppgå ända till 67 procent. Vid betraktandet af sådana förhållanden, måste man anse det vara tid att tillse, huruvida förhållandena kunna blifva någorlunda normala, så att inkomsterna i någon mån komma att motsvara utgifterna.

Man har hört sådana yttranden fällas, att om inkomsterna för jernvägarne blefve högre, så skulle man så mycket mera slösa med dessa medel. Jag delar icke en sådan åsigt: ty jag tror, att, om man skaffar sig bättre inkomster, bör man kunna hushålla med dem.

Det är klart att pretentionerna äro stora på staten i allmänhet och så äfven i fråga om statens jernvägar. Alla vilja åka billigt, trafikera billigt och färdas bekvämt, men ingen sätter i fråga hvad det kostar staten. Trafikstyrelsen, som har bästa erfarenheten om hithörande förhållanden under de sista åren, kan också bäst, enligt min tanke, beräkna denna kostnad. En förhöjning i såväl person- som godstaxan tror jag, för min del, om den ej blefve alltför hög, ej skulle menligt inverka på trafiken, utan medföra ganska stora fördelar. Staten måste gripa sig an och bygga jernvägar i de trakter, der man ej kan hoppas att enskilda bolag skola bygga. Så har staten ock gjort och det på ett så respektabelt sätt, att det varit till landets stora gagn och nytta. Men jag tror, att det är just i dessa trakter, som man håller på priset och icke gerna vill betala hvad fördelen verkligen är värd. Man tänker ej på att inkomster och utgifter böra motsvara hvarandra, så att de senare kunna betäckas, utan att ökad bevillning öfver hela landet behöfver ifrågasättas för bristens ersättande. Sådant är ej rätt, från statens synpunkt sedt.

Jag vill emellertid ej föreslå någon viss förhöjningsprocent, utan tror, att Trafikstyrelsen och Regeringen bäst förstå att beräkna densamma efter pröfning af hithörande förhållanden, så att icke alltför stor tunga lägges på trafiken, hvarigenom den skulle komma att lida.

På grund häraf yrkar jag bifall till Utskottets förslag i nu föredragna punkten.

Herr Liss Olof Larsson: Det är ganska eget, att, under en hel timmes diskussion, som här egt rum, alla talare slutat sina anföranden med att yrka bifall till hvad Stats-Utskottet hemställt. Jag skulle derföre icke hafva begärt ordet och hade ej heller från början ämnat göra det, om icke ett par talare hade sökt gifva en sådan tolkning åt ett beslut i öfverensstämmelse med Stats-Utskottets hem-

ställan, att Kongl. Maj:t deraf skulle taga sig anledning att föreslå en nedsättning af jernvägstrafiktaxan i allmänhet i stället för en förhöjning af densamma, hvilket sistnämnda jag åsyftade då jag för- enade mig i förberörda hemställan. Imom Utskottet voro åsigterna härom delade. Somliga önskade förhöjning i taxan beträffande så väl person- som godstrafiken, andra åter motsatte sig helt och hållet skrifvelsen, som dock slutligen blef beslutad genom en s. k. kompromiss. Emellertid uttrycker enligt min mening denna skrifvelse nästan intet; och jag gick in på densamma endast med afsigt att här i Kammaren få uttala min åsigt i frågan. Ehuru jag redan i det hufvudsakligaste är förekommen af Herrar Lyttkens och Jöns Rundbäck, vill jag dock yttra några ord i frågan, egentligen med anledning af hvad Herr Gumælius anförde.

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Forts.)

När staten gifver sig in på det industriela området, så är det naturligt att den bör sköta sin affär såsom en affär; hvilket dock uppenbarligen icke är förhållandet med våra statsbanor. Skulle de enskilda jernvägsbolagen sköta sina banor på samma sätt, som staten sina, så skulle de otvivelaktigt gå under.

Mig synes derfore af nöden att både Regering och Riksdag med allvar taga saken om hand för att upphjelpa sin affär. Och med skäl kunde man hafva väntat att Regeringen, utan någon Riksdagens begäran derom, föreslagit ett förslag till revision af jernvägstrafiktaxan; ty då man talat om löneförhöjning åt tjenstemännen, har man alltid såsom en tvingande orsak framhållit penningens fallande i värde. Samma skäl borde väl också tala i fråga om taxan för jernvägs- trafiken.

Hvad greve Sparre yttrat angående de olika intressen, som skulle göra sig gällande vid fråga om en revision af trafiktaxan, behöfver jag väl knappt upptaga till besvarande. Deremot ber jag få erinra, att här icke är fråga om att uppgöra en bestämd taxa, utan detta skall ju öfverlemnas till Kongl. Maj:t att föreslå. Men en revision anser jag verkligen nödvändig för att bereda staten större inkomster af sina jernvägar. Ty det är icke nog med att det förut gått klent för oss att amortera den skuld vi åsamkat oss för byg- gandet af våra jernvägar: ställningen blir allt sämre i samma mån som vi genom att för materielens tillökning nödgas upptaga nya lån öka vår kapitalskuld.

Om jag hörde rätt, så förordade Herrar Lyttkens och Rundbäck förhöjning af afgifterna för persontrafiken i första och andra klassens vagnar och, som jag fattade det, för personbefordran med snälltåg. Jag instämmer häri med dem, men vill att afgiften för personbe- fordran höjes jemväl å tredje klassens vagnar, hvars passagerare gan- ska väl böra tåla vid att betala något mer än 30 öre per mil, i syn- nerhet om i betraktande tages, att efter senaste förhöjning i skjuts- legan en resa med skjuts numera kostar 1 krona 60 öre per mil.

Ang. revision af
trafik- och
frakttaxorna
för statens
jernvägar.
(Forts.)

Herr Granlund: Flere talare tyckas antaga såsom säkert, att en förhöjning i frakttaxan äfven skall verka förhöjning i totalinkomsterna, men detta antagande är väl ej alldeles så riktigt. Förhöjning i taxan kan nemligen ock medföra förminskning i befraktningen, då, såsom vi veta, stor konkurrens råder mellan jernvägarne och ångbåtarne. hvilken konkurrens alltjemt är i stigande. En talare har ansett att fraktpriset för en tumma spannmål om två centners vigt — här kan således endast vara fråga om hafre — borde bestämmas till 60 öre för tio mil, hvilket för 30 mil blir 1 krona 80 öre. Ångbåtarne deremot betinga i frakt. såsom troligen för många af Kammararens ledamöter är känt, betydligt lägre belopp, för spannmål i allmänhet endast 25 à 30 öre per centner äfven för så lång transport som mellan Stockholm och Jönköping, hvilket är 38 jernvägsmil. En sådan konkurrens tror jag ej att jernvägen kan tåla vid. Om vintern åter, då inga ångbåtar kunna gå, är förhållandet annorlunda; men då tror jag mången hellre magasinera sin spannmål, till dess sjöfarten öppnas, än låter forsla den på jernvägen mot tredubbel frakt. Och i allmänhet tror jag den erfarenheten vunnits å ställen, der både jernvägs- och ångbåtslägenhet finnas, att anlitaandet af de senare i längden blir betydligt billigare.

Jernvägstaxan har visserligen åtskilliga nedsättningar i frakten, t. ex. för jern. som synes vara särdeles billiga men nödvändiga för konkurrensen med ångbåtarne under sommaren. Det finnes åtskilligt annat gods som omöjligt tål hög frakt, hvarför taxan synes låg, såsom stenkol m. m., men härvid får man ej glömma det förbehåll, som vid det billigare priset är fästadt, nemligen att godset afsändes först med det tåg, som har tillräckligt antal godsvagnar, och således ej hindrar den öfriga trafiken, hvarigenom betydligt dröjsmål kan uppstå. Förhöjning i frakttaxan tror jag derföre ej medföra förhöjning i inkomsterna i sin helhet. Man har exempelvis onnämnet, huru klena inkomsterna af statens jernvägar varit under sistförflutna Januari månad, men detta har ju varit beroende på ogynsamma naturförhållanden, hvilka ju ej få tagas i beräkning. Dessutom är väl ej egentliga meningen med statens jernvägar att derpå endast skall skördas vinst i pekuniärt hänseende, utan de böra väl vara till för allmänhetens fördel: och de stora förmåner, som genom dem tillskyndas vår industri och vårt jordbruk, kunna icke beräknas, men äro af ett ofantligt stort värde för hela vårt land. Jag anser derföre intet skäl vara för handen att förhöjning i taxan vidtages.

Herr Jöns Pehrsson: När man närmare tänker på saken, synes den så pass vigtig, att den kan förtjena ett och annat ord. Nog tror jag, att de fleste skulle önska jernvägstaxan så låg som möjligt. Jag sjelf, som bor nära jernvägsstation och troligen — utan att skryta — befraktar mera gods på jernvägen än hvar och en af flertalet af Kammararens ledamöter, jag skulle önska, att jernvägstaxan förblefve sådan den är, med jemkning för värdefulla och mindre värde-

fulla varor: men jag förklarar på det bestämdaste att motiven till min önskan icke äro egen fördel, ty, jag upprepar hvad jag förut sagt, det är förbrukaren af varorna, ej säljaren, som skulle drabbas af en förhöjning deri. Jag vill blott erinra, att vid sådan förhöjning man måste iakttaga en viss försigtighet, emedan man, äfven under nuvarande förhållanden, kan frakta vissa slags gods lika billigt 6 mil med häst och fordon som 14 mil på jernväg under vissa omständigheter. Såsom jag förut sagt, har jag emellertid intet emot en revision af jernvägstaxan i föreslagna syftet, men hoppas, att regeringen ej för mycket tager hänsyn till enskilda intressen eller af deras yttrande som bo afläggse från jernvägen, utan mera ser på saken i sin helhet.

Ang. revision af trafik- och frakttaxorna för statens jernvägar.
(Fort.)

Herr Gumælius: Jag ber att blott få taga fasta på ett enda ord af den ärade statsutskottsledamoten, Herr Liss Olof Larsson. Han önskade att en revision af jernvägstrafiktaxan måtte ega rum i den riktning att statens jernvägar måtte skötas »affärsmessigt». Detta är också min önskan.

Öfverläggningen förklarades slutad. Utskottets hemställan bifölls.

28:de punkten:

Utskottets i denna punkt gjorda hemställan var så lydande:

att för tillökande af *statsbanornas rullande materiel* jemte tillhörande reservförråd på extra stat för år 1876 må anvisas sex millioner kronor, med rättighet för Kongl. Maj:t att redan under innevarande år för ändamålet ställa till Styrelsens för statens jernvägs- trafik förfogande fyra millioner kronor.

Ang. anslag för statsbanornas »rullande» materiel.

Sedan detta förslag blifvit uppläst, anförde

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Detta anslag af 6 millioner kronor är äskadt för att förstärka jernvägsstrafikens förråd af lokomotiv och vagnar; och förekomma dessa i Kongl. Maj:ts proposition under den allmänna benämningen »rullande materiel». Här kan således icke uppstå någon tvekan om det ändamål, för hvilket nämnda anslag skall användas. Emellertid har Första Kammaren, efter hvad jag försport, med bifall i öfrigt till Stats-Utskottets hemställan, ändrat de deri förekommande orden »rullande materiel» till »rörlig materiel»; och på det att nu samfärd omröstning om en så obetydlig sak icke måtte behöfva ifrågakomma, hemställer jag om icke äfven denna Kammar ville ändra ordet »rullande» till »rörlig».

I sak skulle jag vilja säga, att enligt min uppfattning »rörlig materiel» är ett inskränktare begrepp än »rullande», emedan det finnes rörlig materiel som ej är rullande. Men saken är en småsak, och ändamålet med detta mitt yttrande är endast att förekomma gemensam votering.

Ang. anslag för
statsbanornas
»nullanden»
materiel.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Herr vice Talman! Då jag vid denna punkt begärt ordet, ville jag förklara, att jag ingalunda gjort det för att yrka afslag eller någon minskning i summan; men saken rör en utgift på 6 millioner och detta torde vara af sådan vigt, att man bör tala om de förhållanden, som stå i beröring med dessa 6 millioner. Vi hafva i föregående punkt talat om en förökning af inkomsten för jernvägstrafiken, i första rummet en förhöjning af taxorna. Härvid ville jag till en början förklara, att det synes mig som om Styrelsen för statens jernvägstrafik gör allt för att befordra persontrafiken. Men hvad vidkommer sjelfva den egentliga inkomstkällan, *godstrafiken*, tyckes mig den åsigten hafva gjort sig gällande från Styrelsen ned till den lägste tienstemannen, att ju mindre man gör, desto mindre har man att utträta, det vill säga, att man icke vill nedläggja vid gods- trafikken all den omsorg som sig bör. Vi veta att till materielen beviljats stora summor vid flera riksdagar, men för närvarande är möjligheten att besörja trafiken långt mera otillfredsställande än förut. Detta tål sitt eget kapitel. För min del skall jag inskränka mig till att — då jag vet Herr Civilministern med största uppmärksamhet, följa saken — framställa en och annan anmärkning.

En sak är att tiden för lastning och lossning af varor är för långt tilltagen, till exempel i fråga om trävaror och i allmänhet alla emballerade varor, som hvarken behöfva till lastning eller lossning 24 timmar. Som bekant har jernvägsförvaltningen tre afdelningar, trafik-, maskin- och ban-afdelningen. Huru dessa hafva det stäldt sinsemellan, vet jag icke, men så mycket har jag sett, att chefen och personalen vid den ena afdelningen icke kunna kommendera den andra afdelningens tienstemän. Jag har sett till exempel vid Nässjö station cirka 30 kolvagnar, deraf en del icke blifvit aflastade på 8 å 10 dagar, då deremot andra stationer icke fått lastvagnar på många dagar, till exempel Osby, der man icke fått mer än några få tomvagnar på 14 dagar. Detta är ett missförhållande, som icke kan hjälpas, med mindre hvar och en gör hvad han kan. Jag tror, att om Civilministern fäster sig härvid, skall det ske en förändring, såvida icke jernvägsstyrelsen är vorden till den grad konungsk att den stelnar i sina former. Jag har icke något yrkande att göra, men jag tror icke, att det är för mycket om man något vidrör dessa förhållanden, då frågan gäller sex millioner, och vi veta att de anslag, som förut utgått för samma ändamål, icke synas gjort den påräknade verkan att afhjelpa vagnbristen för godstrafiken, och utan en kraftig administration af en kunnig, driftig chef och styrelse kunna ej ensamt anslag afhjelpa det med allt för stort skäl öfverklagade vagnbristförhållandet och tröga sätt godstrafiken ofta antagit.

Herr Gumælius: Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag *utan ändring*. När en ärad talare i Första Kammaren föreslog en ändring i ordalydelsen af denna punkt och lyckades få Kam- maren med sig och således gaf anledning till en gemensam votering,

så ser jag icke, hvarföre en sådan icke skulle få ega rum. Vi böra vara i någon mån tillmötesgående. Möjligen lever den högt ärade talaren ännu företrädesvis kvar i den tid, då man vid akademien lärde att det skepp är en fast flytande del af en stats rörliga territorium», och håller därför på uttrycket »rörlig»; men om han lefvat mera med i vår tids rörelseförhållanden, skulle han säkerligen haft kännedom om, att engelsmäns »the rollingstock» (och fransmäns hafva, om jag icke missminner mig, en motsvarande benämning), hellre af jernvägsmän kallas »rullande», och detta på giltiga grunder.

Ang. anslag för statsbanornas »rullande» materiel.

Herr Civilministern har redan anfört, att det finnes andra saker, som äro rörliga på jernvägarne än de som innefattas i engelska begreppet »the rollingstock»: — der finnas vändskifvor, linievexlar m. m. Det är icke för sådant anslaget begäres. Om allt får gälla hvad det skall gälla, så torde vi i detta fall böra gifva ett erkännande deråt genom att bifalla hvad regeringen begärt och Utskottet tillstyrkt. Jag hemställer om bifall till den föredragna punkten.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner gäfvos, enligt de yrkanden som blifvit framställda, såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som ock på bifall till samma hemställan med den förändring, att ordet: »rullande» skulle utbytas mot ordet: »rörlig». Den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, och hade alltså Utskottets förslag utan förändring bifallits.

I 29:de punkten var af Utskottet föreslaget:

att den af Kongl. Maj:t för år 1876 äskade förhöjning i årsarfvodet åt styresmannen för afvittringsverket i Norrbottens län med 180 kronor icke måtte af Riksdagen beviljas.

Om dyrtidstilllägg för afvittringsstyresmannen i Norrbottens län.

Herr Helander anförde: Efter det att vi nu ganska hastigt afgjort en fråga om 6 millioner kronor, skola vi härefter besluta om ett belopp af 180 kronor, som Stats-Utskottet förvägrar en tjänsteman, hvilken haft synnerlig otur på dyrtids- och lönetilläggsloppet. Den ifrågavarande tjänstemannen uppbär i sin egenskap af styresman för afvittringsverket i Norrbottens län ett arfvode af 1,700 kronor årligen, under det att hans kamrat, styresmannen för afvittringen i Vesterbottens län, har ett arfvode uppgående till 3,500 kronor, således, oaktadt hans verkningsskrets är ungefär $\frac{1}{3}$ mindre än den föres, mer än dubbelt högre arfvode. Jag kan därför ingalunda finna annat, än att afvittrings-styresmannen i Norrbotten haft ganska stor befogenhet för sin år 1873 gjorda anhållan, att få sitt ifrågavarande arfvode höjdt till 2,500 kronor, hvarigenom detta arfvode ändå skolat understiga kamratens i Vesterbotten med 1,000 kronor. Kongl. Maj:ts befallningshafvande och landtmäteristyrelsen ansågo dock sammanstående att hans arfvode icke borde sättas högre än 2,200 kronor, hvarigenom, enär denne styresman tillika är förste landtmätare, och

Om dyrtidstillägg för af-
ittringsstyres-
mannen i
Norrbottens
län.
(Forts.)

såsom sådant har en lön af 1,800 kronor, han sammanlagdt skulle få en inkomst af 4,000 kronor. Äfven Kongl. Maj:t ansåg att honom borde förunnas denna inkomst, men som Kongl. Maj:t föreslog 1874 års Riksdag en förhöjning i tjänstemännens löner i allmänhet uppgående till 30 procent, och med sådan förhöjning i förste landtmätarelönen den såsom lämplig ansedda löneinkomsten af 4000 kronor ändå komme att med några kronor öfverskridas, fann Kongl. Maj:t därför ej skäl att särskildt föreslå förhöjning i styresmannar-arvodet. — Emellertid beviljade, såsom bekant är, Riksdagen endast 20 procents förhöjning af tjänstemannalönerna, hvarigenom den ifrågavarande afvittringsstyresmannen endast skulle få, sammanlagdt, en inkomst af 3,860 kronor, men 180 mindre än Kongl. Maj:t föreslagit. Häruppå fästade jag Kammarens uppmärksamhet vid sistlidne års riksdag; men Kammararen kunde då på förhållandet icke fästa något afseende, förmodligen af det skäl, som en dess ledamot uppgaf, att min framställning i saken ansågs innefatta en ny motion, som icke då kunde komma under pröfning.

Sådant är nu, i korthet, förhållandet i denna sak. Alla vederbörande hafva varit ense derom att den ifrågavarande styresmannen borde få en sammanlagd inkomst af minst 4,000 kronor, ehuru visserligen Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Landtmäteristyrelsen på det sätt, att styresmannar-arvodet erforderligen förhöjdes, men Kongl. Maj:t sålunda, att dyrtidstillägg med 30 procent borde för förste landtmätaretjensten ifrågakomma. Häraf är väl nu alldeles uppenbart, att om Kongl. Maj:t kunnat förmoda att Riksdagen endast ville bevilja 20 procent dyrtidstillägg, så hade äfven Kongl. Maj:t föreslagit erforderlig förhöjning i styresmannar-arvodet. Då nu, trots allt detta, oftanämnde styresman icke för år 1875 kom i åtnjutande af dessa 180 kronor, som alla i verkligheten ansågo att han borde få, så anser jag för min del billigt, att dubbla beloppet, eller 360 kronor, honom för år 1876 tilläggas. I det stället resonerar man nu så, att som denne tjänsteman för år 1875 icke fick hvad alla ansågo billigt att han borde få, så bör han ej heller för år 1876 få någon förhöjning i styresmannar-arvodet. Då jag icke kan gilla ett sådant tillvägagående, och ehuru, på sätt jag nyss nämnde, jag anser riktigare om styresmannar-arvodet för 1876 med 360 kronor förhöjdes, vill jag dock, då någon utsigt att så må ske icke torde vara för handen, och för att ändå någorlunda uppnå målet, tillstyrka och påyrka att, med afslag å Utskottets afstyrkande förslag, Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag i ämnet aflåtna proposition måtte af Kammararen bifallas.

Herr Åstrand: Då jag genomläste Kongl. Maj:ts proposition, trodde jag icke att Utskottet skulle yrka afslag derå i denna punkt, och då jag kom så långt i betänkandet, sökte jag förgäfvat att under en reservation finna någon barmhertig samarit, men jag hoppades och sökte förgäfvat. Det tyckes verkligen som om Utskottet här

funnit lämpligt att slå ihjel ett litet anslag, som icke många skulle fästa sig vid, oaktadt så många omständigheter tala därför, att jag icke kan underlåta att derpå fästa Kammarens uppmärksamhet. Det är icke blott 3,500, som styresmannen för afvittringsverket i Westerbotten har i aflöning, utan derjemte genom ett Kongl. bref af den 29 Maj 1874 en lönetillökning af 200 kronor. sålunda tillsammans 3,700 kronor.

Om dyrtidstillägg för afvittringsstyresmannen i Norrbottens län.
(Forts.)

Genom samma Kongl. bref hafva alla de personer, hvilka äro anställda vid storskitfesverket i Dalarne samt afvittringsverket i Wester- och Norrbotten, med undantag endast af den nu ifrågakarande tjänstemannen, fått tillökning i sina löner; han är den ende af dem alla som icke blifvit ihågkommen med någon löneförbättring. Såsom Förste landtmätare i länet åtnjuter han visserligen en lön af 1,800 kr., eller med det af sistlidne års Riksdag beviljade dyrtidstillägget 2,160 kr., men lägger man till denna summa det belopp han såsom styresman för afvittringsverket i länet uppbär, blir hela hans aflöning för båda tjänsterna tillsammans dock ej större än 3,860 kr., under det att staten för samma arbete i Westerbottens län får betala en summa af 5,860 kr., och dock är det senare länet till arealen en tredjedel mindre än det förra. Jag för min del kan åtminstone knappast finna något skäl, — och något sådant är ej heller i nyss återopade Kongl. bref angifvet — hvarför han ensam blifvit förbigången, då alla andra afvittringsverkets tjänstemän fått dyrtidstillägg. De honom underlydande afvittringslandtmätarne få efter vissa års tjänstgöring förhöjning i sina löner; så har t. ex. den under honom närmast stående landtmätaren och afvittringstjänstemannen 3,000 kronors lön, utom andra förmåner, under det han såsom verkets styresman endast har 1,700 kronor. Finge han hvad Kongl. Maj:t för honom begärt, så skulle hans löneinkomster visserligen uppgå till 4,040 kronor, men detta belopp, som skulle tillkomma honom i egenskap af både Förste landtmätare och afvittringsverkets i länet styresman, komme ändå, såsom redan anmärkts, att med 1,820 kronor understiga hvad staten får betala för samma arbete i Westerbottens län. Och Norrbotten är dock till sin areal lika stort som alla de fyra andra norrländska länen tillsammans! De fält, på hvilka afvittringen i Norrbotten nu fortgår, hafva dessutom en ofantlig utsträckning och äro af den beskaffenhet, att man kan säga att de på många ställen äro verkliga öknar.

Det är möjligt, att detta mitt upprop till Kammaren också blifver en ropande röst i öknen, men jag hoppas, att Stats-Utskottets hemställan icke skall delas af dem, som vilja rättvisa åt en tjänsteman, hvars verksamhetskrets ligger i de nordligaste gränserna af vårt land och som arbetar under de mest ogynnsamma förhållanden, men som det oaktadt — jag upprepar detta ännu en gång — är den enda tjänsteman vid afvittringsverket, som ännu icke fått någon lönetillökning, vare sig i form af dyrtidstillägg eller på grund af Kongl. brefvet 1874.

Om dyrtidstill-
lägg för af-
vittringsstyres-
mannen i
Norrbottnens
län.
(Forts.)

Jag anhåller på nu anförda skäl om bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Herrar Pehr Nilsson i Wittjerf och Bäckström instämde med Herr Åstrand.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Bergström: Äfven jag får i likhet med de båda första talarne yrka bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning. Det föreslagna beloppet är verkligen det allra minsta som, i fråga om lönetillökning, kan komma in fråga att den här omförmälde tjänstemannen. Han sköter två befattningar och detta sker till statens obestriddiga vinst, ty skulle en särskild styresman för afvittringsverket i Norrbotten anställas, så vore denna berättigad till samma aflöning som afvittringsstyresmannen i Westerbotten, eller 3.500 kr. och med dyrtidstillägg 3.700 kr. Nu åtnjuter nämnde styresman i Norrbotten i denna sin egenskap endast ett arfvode af 1,700 kr., derför att han på samma gång är Förste landtmätare i länet. De nu begärda 180 kronorna svara mot de 10 % af Förste landtmätarelönen, hvilka icke beviljades af förra Riksdagen. Då beloppet är så obetydligt och billigheten talar för detsammes beviljande, vågar jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hörnfeldt: Det är visserligen sant, att beloppet är obetydligt, men man får icke blott se på beloppets ringhet utan äfven å andra sidan fästa afseende vid, huruvida tillräckliga skäl tala för den föreslagna löneförhöjningen. Det hufvudsakligaste skälet till Kongl. Maj:ts förevarande framställning finnes anfördt i bilagan till den Kongl. propositionen, deri omförmäles, att då 1874 års Riksdag nedsatt det då för ifrågavarande tjänsteman äskade dyrtidstillägg från 540 till 360 kr., så anser Kongl. Maj:t nu att man bör lenna honom skilnaden mellan dessa båda belopp, eller 180 kr. Jag tycker för min del, att då Riksdagen en gång sagt, att den icke vill gifva honom mer än 360 kr. i dyrtidstillägg, eller ett belopp, som motsvarar hvad andre tjänstemän i hans ställning såsom dylikt tillägg bekommit, så vet jag icke hvarföre det nu skulle vara skäl att ytterligare höja löneförmånerna för honom ensam. Dessutom vill jag fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att då den ifrågavarande afvittringsstyresmannen ingick till Länsstyrelsen med sin framställning om erhållande af någon löneförbättring, nämnda myndighet ansåg sig icke böra förorda densamma på den grund, att då löneförhöjningen en gång tillstyrkts, men något afseende derå icke fästats, styrelsen icke ville göra en förnyad framställning.

Jag tror icke, att något speciellt skäl finnes, som talar för beviljande af de nu begärda 180 kr., och ehuru summan är obetydlig, anser jag dock lämpligast att bifalla Stats-Utskottets hemställan, samt yrkar fördenskuil, att densamma må af Kammarern godkännas.

(Grefve Posse: Jag tror Kammaren böra erkänna, att Stats-Utskottet icke gerna kunnat uti ifrågavarande afseende göra någon annan hemställan än den framlagda. Det är här begärdt, att då Riksdagen nästlidna år nedsatte det då begärda dyrtidstillägget till 20 % af lönen och den ifrågavarande tjänstemannen till följd deraf gick i mistning af 180 kr., så skulle 1875 års Riksdag ändra förra Riksdagens beslut derhän, att han skulle af detta belopp komma i åtnjutande. Detta är, minst sagdt, en besynnerlig grund för anspråket och jag tror, att om vi i detta fall gingo till väga på det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet, vi skulle skapa ett præcedensfall, hvarigenom vi skulle tvingas att i afseende på de öfrige tjänstemännen bevilja äfven dem de 10 % dyrtidstillägg, som vi togo bort i fjor. Jag anser mig således endast böra nämna, att Stats-Utskottet respekterat Riksdagens föregående beslut och det skulle vara Stats-Utskottet särdeles okärt, om detta beslut lemnades utan afseende.

Om dyrtidstillägg för afvittringsstyresmannen i Norrbottens län.
(Forts.)

Herr Helander: Emot hvad de två ledamöterna af Stats-Utskottet, hvilka nyss yttrade sig, anfört derom, att ett bifall till den Kongl. propositionen skulle strida emot Kammarens beslut vid nästlidne riksdag, i så måtto att, sedan 20 % förhöjning blifvit beviljad i förste landtmätarelönen, i stället för föreslagna förhöjningen af 30 %, denne tjänsteman genom bifall till Kongl. propositionen undantagsvis i verkligheten skulle tilläggas de afprutade 10 procenten, ber jag få erinra, att denna åsigt är fullkomligt oriktig, enär, enligt hvad den Kongl. propositionen utvisar, det ifrågavarande af Kongl. Maj:t nu föreslagna beloppet 180 kr. skulle utgöra förhöjning, icke i förste landtmätarelönen, utan i arfvodet för styresmannabefattningen, hvilket är så mycket billigare som, i fall denna tillökning icke beviljas, denne styresman blir den ende tjänstemannen inom afvittringsverken, som i denna sin egenskap icke får förbättrad inkomst. Afven hans kamrat, styresmannen för afvittringen i Westerbotten, hvilken, såsom jag förut upplyst, har årligt arfvode af 3,500 kr., har undfått tillökning af 200, så att hans sammanlagda inkomst nu är 3,700 kr. under det att styresmannen för afvittringen i det vida större länet Norrbotten, som tillika är Förste landtmätare, för begge dessa tjänster tillsammans, hvilket jag ock redan uppgifvit, ej åtnjuter mer än 3,860 kr.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den Kongl. propositionen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framstälde Herr vice Talmannen propositioner, enligt de meningar som förekommit, så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, Kongl. Maj:ts nädiga framställning måtte bifallas. Herr vice Talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen; men då votering begärdes, blef af sådan anledning en voteringsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Om dyrtidstil-
lägg för af-
vittringsstyres-
mannen i
Norrbottens
län.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 29:de punkten af utlåtandet N:o 8.

röstas Ja;

Den, det ej vill

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammarern, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit den af Kongl. Maj:t för år 1876 äskade förhöjning i årsarvodet åt styresmannen för afvittringsverket i Norrbottens Län.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 80 ja mot 59 nej, i följd hvaraf Kammarern bifallit Utskottets hemställan.

30:de och 31:a punkterna:

Blefvo jenväl bifallna.

Om anslag för
undervisning i
landbrukets
tekniska bi-
närningar.

32:dra punkten:

Utskottet hade hemställt:

att Riksdagen måtte för anställande af *kringresande undervisare* uti sprit-, öl-, jäst- och ättiketillverkning samt andra till förädling af jordbrukets alster syftande binärningar, hvilkas rätta bedrifvande förutsätta insigter i den kemiska teknologien, på extra stat för år 1876 bevilja erforderligt aflöningsanslag till belopp af 2,000 kronor samt medgifva, att aflöningen må, efter innehafvarens af denna beställning väl vitsordade tjenstgöring under en tid af fem år, räknad från och med året näst efter det, då han blifvit antagen eller framdeles antages, ökas med 500 kr., och således årligen utgå med 2,500 kr., vidare efter fem års sådan tjenstgöring höjas till 3,000 kr. och slutligen efter ytterligare fem års enahanda tjenstgöring höjas till 3,500 kr.

Herr Liss Olof Larsson, hvilken inom Utskottet reserverat sig mot detta förslag, erhöi nu, efter detsammans uppläsning, ordet, och anförde: Då jag inom Utskottet reserverade mig emot Utskottets förslag i den föredragna punkten, så skedde det icke därför, att här vore fråga om någon betydande summa, och icke heller därför, att jag icke är någon vän af den näring, som med detta understöd afses, nemligen tillverkning af spritvaror, hvilken tillverkning, då den bland de i betänkandet uppräknade står främst, väl får anses vara den hufvudsakligaste, ehuru, jag medgifver det, det föreföll mig litet underligt, att man i en tid, då det så skarpt agiteras mot

bränvinstillverkning, skall bekosta undervisning i tillverkningen af en vara, som man temligen allmänt i landet vill vara af med; — men jag reserverade mig hufvudsakligast därför att denna fråga vore en principfråga. Jag anser det visserligen vara ganska vackert, att staten tager hand om den enskilda hushållningen; men jag tror, att man vill gå alltför långt i omsorgen derom, och att staten blandar sig alltför mycket i den enskilda affärsverksamheten. Vi tala ofta om förenkling i statsförvaltningen; men huru skall man komma dertill, då man tillskapar nya tjänster, som skola ingripa i den enskilda hushållningen genom att lära folk tillverkningen af sprit, öl, jäst och ättika? Jäg för min del anser, att denna omsorg bör lemnas åt den enskilda företagsamheten, och att staten icke bör besvära sig med sådant. Man kan visserligen invända, att vi hafva landtbruksingenjörer, som resa omkring på statens bekostnad; men det är icke samma förhållande med dessa ingenjörer, ty de resa för att lemna undervisning i en näring, som är allmän i landet, hvilket deremot icke kan sägas om spritillverkningen. Denna tillverkning är fördelad på få händer: större bolag eller flera förmögna personer, som kunna företaga sig en sådan handtering, och den betraktas i vår tid såsom en fabriksnäring och icke någon binäring till jordbruket; hvarför den också, i fall den det behöfver, hvilket jag dock icke känner till, sjelf må anskaffa och bekosta undervisning i tillverkningskonsten. Dessutom tror jag, att kostnader för staten skulle blifva ganska betydlig. I nu föredragna punkten talas visserligen endast om aflöningen för en sådan kringresande person, men i en efterföljande punkt talas derjemte om, att staten skall betala en sådan persons resekostnad, hvilken jag tror komma att uppgå till högre belopp än sjelfva lönen. Om vi antaga, att en person i Haparanda vill tillverka jäst samt fördenskull hos Landtbruksakademien anhåller att få en person dit upp för att i jästberedning meddela undervisning, så tror jag, att denna persons resekostnad skulle blifva ganska stor och känbar för staten. Häremot gjorde man redan i Utskottet den invändning att Landtbruksakademien skall uppgöra en resplan för denna undervisare, enligt hvilken han på samma gång skall besöka flera ställen, å hvilka resekostnaden skulle fördelas; men man har icke någon säkerhet för att det mellan Stockholm och Haparanda finnes flera fabriker för jästberedning, dit en sådan undervisare behöfver skickas. Icke heller kan Landtbruksakademien säga att man icke kan skicka någon undervisare dit därför att Haparanda ligger så långt bort härifrån. Lika litet kan det vara skäl för Landtbruksakademien att invända, att man kunde dröja till sommarmånaderna med att afsända någon sådan undervisare dit upp till nordligaste delen af landet, därför att resekostnaderna då vore billigare; ty det kan ju hända att man der uppe endast om vintern ville sysselsätta sig med denna tillverkning, och då hade man ju svårigen någon nytta af den der undervisaren, som blott om sommaren infunne sig der uppe vid riksgränsen.

Om anslag för undervisning i landbrukets tekniska binäringer.
(Forts.)

Om anslag för
undervisning i
landbrukets
tekniska bi-
näringar.
(Forts.)

Jag må sålunda betrakta saken från hvilken sida som helst, så anser jag att man i allt fall bör afslå Utskottets förslag. hufvudsakligen derför att, derest man på detta sätt skall lägga sig i den enskilda hushållningen, jag icke kan se något skäl hvarföre man ej, lika väl som att kringvända en resande undervisare i tillverkning af brännvin, öl och ättika äfven med lika stort fog borde skicka kring land och rike vetenskapsmän för att lära folk att sy kläder och göra skor, koka kött och kaffe m. m. Jag vet saunerligen icke, hvarest vi skulle komma att stanna med dylika experiment, utan vi skulle väl till slut på detta sätt få se hvarjehanda profryttare flacka kring öfverallt i landet på statens bekostnad.

Då jag nu tror det vara bättre att, såsom ordstäfvet lyder, stämna i bäcken än i ån, så vill jag för min del icke bifalla Utskottets förslag, utan yrkar afslag å detsamma.

Herr Key: Den siste talarens påstående att den industri, hvarom denna punkt handlar, skulle vara en så helt och hållet enskild sak, tror jag icke riktigt håller stånd. I fall nemligen den aktade talaren behagar vända om bladet, skall han på nästa sida i betänkandet finna, hurusom Utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition om anslag till undervisning i flera andra fullt ut lika *enskilda* näringsgrenar, såsom t. ex. boskaps- och trädgårdsskötsel. Jag tror att Riksdagen nu som förut skall lemna sitt bifall till de af Regeringen i detta hänseende öskade anslag, oaktadt de, som sagdt, komma att utgå till fullt ut lika enskilda företag som tillverkning af sådana fabrikat, hvarom nu är fråga.

Hvad åter beträffar sjelfva resekostnaderna för i denna punkt omnämnda undervisare, så torde väl denne böra sättas i full paritet med öfrige undervisare och kringresande landtbruksingenjörer och resekostnaderna utgå på samma sätt som för desse. Dessutom, om man lemna detta å sido och endast fäster sig vid förhatligheten af den näring, som den siste talaren särskildt betonade, nemligen brännvinstillverkningen, så — man må nu vara i mer eller mindre mån fiende till denna industri — är väl onekligt att, statsekonomiskt betraktadt, det måste vara fördelaktigt, då ju varan ändock måste beredas, om man ur räknet kan taga det mesta möjliga, och deremot en statsekonomisk förlust om en del af produkten förspilles; och detta så mycket mera då vi erinra oss vår tyvärr alltför stora import af spritvaror. Säger man nu att denna näring är förhatlig och derför icke bör i något afseende befrämjas utan tvärt om, så blir ju följden endast den, att, ju mera man häri lyckas, men då svenska folket icke *derför* låter bli att supa, vi fortfarande, i stället för *svenskt*, måste köpa så mycket mera *utländskt* brännvin.

Vidare ber jag få nämna, att jag i Landtbruksakademien gjort mig underrättad om arten och omfattningen af den mans verksamhet, hvilken hittills haft i fråga varande befattning sig anförtrodd, och har funnit att under de 9 månaders tid han hittills varit

anställd, han varit kallad till icke så få förrättningsställen, och derunder gjort undersökningar å sprit på 10 ställen, å öl på 5 ställen, å stärkelse på 3 ställen, å pressjäst på 2 ställen, samt för mera allmänt ändamål på ett ställe. Vidare har han gifvit undervisning åt eleverna vid Ultuna och Alnarp, samt äfven till närliggande fabriker med dem företagit ekskursioner. Derjemte har han i Stockholm verkställt undersökningar å vatten som begagnas till ölbrygd, och företagit maltprofver samt prof å brännstof för utrönande af dess bränslevärde. Häraf synes således, att han långt ifrån varit upptagen ensamt med undervisning i spritberedning. Läger man nu till den omständigheten att hans anställning varit föranledd af beslut vid hushållningssällskapens ombudssammanträde 1869, hvarvid beslöts att hos landtbruksakademien göra framställning om behofvet af ett så beskaffadt biträde, och att Kongl. Maj:t endast efter Landtbruksakademiens framställning, tillsatt honom, så torde det väl få anses att talande skäl finnas för bifall till Stats-Utskottets förslag. Jag tror mig slutligen icke träda grannlagenheten för nära, då jag nämner att mannen i fråga lär hafva anbud på fördelaktig anställning i Finland när som helst, vi skulle anse oss icke längre behöfva honom.

Det synes mig således att de skäl jag anført äro tillräckligt talande, och att Stats-Utskottet haft full anledning att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, derom jag nu anhåller.

Herr Engländer: Jag har visserligen ingenting emot att våra näringar uppmuntras och befrämjas och att anslag ifrån statens sida dertill beviljas, men här tycker jag det passar ganska illa i stycke med de många motioner som denna och föregående riksdagar afgifvits både i den Första och i denna Kammare, hvilka alla afsett inskränkning af spritförbrukningen inom landet, och jag fruktar att, om detta föreliggande förslag blir af Riksdagen antaget, det skall mottagas med ganska sorgliga känslor i synnerhet af dem som nitälska för ordning och sedlighet. Allmänna opinionen hos den ordningsälskande befolkningen ligger emot både tillverkning och import af spritdrycker; hvarföre då med anslag uppmuntra och befrämja tillverkningen deraf? Våra bränvinsbrännare äro, ty värr, alltför kunniga i denna riksförderliga industri att de icke behöfva någon undervisare, och endast de skulle draga vinsten häraf, men uselheten och eländet blir alltid det allmännas. Jag yrkar bifall till föreliggande punkt med den förändring, att ordet *sprit* uteslutes.

Friherre Fock: Ja, det är verkligen såsom en talare nyss yttrat, att här rullats på så friskt med millioner förut, att det icke är mycket hopp om att väcka uppmärksamhet då frågan gäller endast några tusen kronor; men jag kan icke underlåta att yttra några ord i denna fråga, emedan jag såsom ledamot i Landtbruksakademiens förvaltnings-komité tillstyrkt antagandet af den ifrågakarande undervisaren.

Om anslag för undervisning i landtbrukets tekniska bibringar.
(Forts.)

Om anslag för
undervisning i
landtbrukets
tekniska bi-
näringar.
(Forts.)

Da här af den förste ärade talaren blifvit uttalad en principfråga, så ber jag också att få uttala en sådan. Jag tror icke att jag går för långt, om jag påstår att bakom den uttalade principfrågan ligger en, vid åsynen af rusdryckernas missbruk, lätt förklarad afvohet mot sprittillverkningen inom landet: men det synes dock ej lämpligt att göra denna afvohet så gällande, att en tillverkning, hvilken enligt lag är tillätlig, kommer att drifvas på ett ur stats-ekonomisk synpunkt ofördelaktigt sätt.

Det är alldeles gifvet, hvad äfven den andre talaren i ordningen här sagt, att det för landet i sin helhet måste vara en stor förlust, om till den sprittillverkning, som inom landet eger rum, till följd af sämre tillverkningsmetoder, åtgår en större mängd råämnen än som nödvändigt erfordras. Jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på att detta icke är någon småsak. Här i landet åtgår nemligen årligen för sprittillverkningen emellan två och tre millioner tunnor potatis och emellan tre och fyra hundra tusen tunnor spanmål förutom bränsle, arbetskraft m. m. Om nu, genom en förbättring i tillverkningsmetoden, man verkligen lyckades inbespara — ja, för att taga en siffra — 25 % eller $\frac{1}{4}$ af råämnet, så vore det ju en ren statsekonomisk vinst. Men, säger man, då har man ock bidragit till att underlätta tillverkningen af en skadlig vara samt derigenom sänkt priset och i viss mån förökadt tillgången på densamma. Denna våda kan ju förekommas på ett långt enklare och naturligare sätt än genom ändamålslös uppoffring af råämnen. Ett tillfälle härtill erbjuder sig snart, då Herrarne kunna gifva sin afvohet ett annat uttryck, då nemligen fråga blir om ökad beskattning å bränvinstillverkningen. Nåväl, öka denna beskattning i samma proportion, som den af mig antagna besparingen å råämnet, eller med 25 %. Staten får derigenom större inkomster och bränvinet blir hvarken billigare eller dyrare för konsumenten; men må tillverkningen underlättas, så att den kan drifvas på ett fullt ändamålsenligt sätt.

Det har vidare yttrats, att det skulle vara principvidrigt att understödja en enskild industrigren sådan såsom den ifrågavarande och på nu föreslaget sätt: ty idkarne af denna industri kunna liksom många andra sjelfva förse sig med sina hjulspållar. Jag vill härvid dock fästa uppmärksamheten på en onständighet, som ställer de ifrågavarande tillverkningarne i en mycket ofördelaktigare belägenhet än andra. Lagstiftningen medgifver nemligen icke sprittillverkningens drifvande under hela året, utan inskränker densamma till en tid af högst sju månader; en inskränkning, som dessutom äfven sträcker sig till sjelfva tillverkningsbeloppet; och om det redan är förenadt med svårigheter att med en sådan inskränkning i tillverkningstid och belopp förränta en temligen dyrbar redskap, så blir det ännu svårare och i de flesta fall ogörligt för tillverkaren att sjelf anskaffa och ensam bekosta ett biträde, som han endast under jämförelsevis kort tid kan använda, och detta på en jämförelsevis liten tillverkning.

En annan industriidkare, som utan dylika inskränkningar kan fritt och obehindradt drifva sin rörelse, han både kan och bör sjelf bekosta det tekniska biträde, hvaraf han har behof.

Här har äfven blifvit sagdt, att den person, som blifvit anställd för ifrågavarande ändamål och hvars verksamhet visat sig fördelaktig, erhållit förmånliga anbud från andra länder. Jag hörde med anledning häraf i förbigående ett annat uttryck, det nemligen, att det vore bättre om han reste bort med sina kunskaper till ett annat land. Jag tillåter mig på förhand bemöta denna anmärkning dermed, att det synes vara förnuftigare om vi behölle mannen och använde hans kunskaper, så att vi möjligen i stället kunna exportera spriten.

Jag hemställer om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Grefve Sparre: Jag är förekommen af den siste ärade talaren och kan till alla delar instämma med honom. Det är en märkvärdig smak att »sila mygg och svälja kameler», som gör sig gällande här. Nyss rullade sex millioner öfver bord, utan att en menniska hade ett ord att säga derom, men då det blir fråga om ett litet belopp för att främja teknisk kunskap i ett yrke, då håller man långa tal.

Den siste talaren har så fullständigt ådagalagt den ekonomiska förlust, som blifver en följd af i fråga varande näringars bedrivande på mindre ändamålsenligt sätt, att jag, som sagdt, icke har något att dervid tillägga. Statens inkomst af bränvinstillverkningen är också så stor, att man gerna kan fordra någon uppoffring från dess sida på denna närings befrämjande; jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Sedan Friherre Fock yttrat sig i frågan har jag icke något att tillägga. Han har vida mer än jag kan göra ådagalagt fördelen och nyttan af Kongl. Maj:ts förslag. Tydligt är att, så länge vi behöfva importera sprit från andra länder, ett afslag på hvad Utskottet nu föreslagit icke i någon mån kan bidraga till superiets hämmande.

Det är helt naturligt att ju mer industrien kan utvecklas och förbättras, ju mera vinner landet, och det är klart att om, som Friherre Fock yttrat, man kunde föra ut vår sprit, skulle det för landet blifva betydligt bättre. Jag kan därför endast yrka bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr vice Talmannen upptagit de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, samt enligt dem framställt propositioner, biföll Kammaren Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Om anslag för undervisning i landbrukets tekniska bibringar.
(Forts.)

33:dje—35:te punkterna:

Blefvo äfven bifallna.

36:te punkten:

Utskottet hade i denna punkt gjort följande hemställanden:

Om tjänstemännens vid den geologiska undersökningen aflöning.

a) att aflöning för *chefen* vid den *geologiska undersökningen* må bestämmas till 7,000 kronor;

b) att aflöningen för *biträdande tjänsteman* vid undersökningen må bestämmas att utgöra ett belopp från och med 1,000 kronor till och med 2,400 kronor;

c) att aflöningen för *tjänsteman* vid undersökningen bestämmas till 2,500 kronor och att denna aflöning må efter innehafvares af sådan beställning väl vitsordade tjänstgöring under en tid af fem år, räknade från och med året näst efter det, då han antages, ökas med 500 kronor och således årligen utgå med 3,000 kronor, vidare efter fem års enahanda tjänstgöring höjas till 3,500 kronor, ytterligare efter fem års sådan tjänstgöring höjas till 4,000 kronor och slutligen efter fem års enahanda tjänstgöring ökas med 500 kronor samt således från och med tjugondeförsta tjänsteåret utgå med 4,500 kronor årligen;

d) att vid tillämpningen af de sålunda föreslagna aflöningsgrunderna nya tredje aflöningsgraden med aflöning till belopp af 3,500 kronor må från och med år 1876 anses motsvara nuvarande aflöningsklassen med 2,500 kronors aflöning och således geolog, som nu innehar sistnämnda aflöning, anses berättigad att vid samma tid, som han enligt nu gällande bestämmelser skulle uppnått 3,000 kronors aflöning, uppflyttas i fjerde aflöningsgraden med aflöning till belopp af 4,000 kronor; äfvensom att biträdande geolog, som mera än fem år tjänstgjort vid undersökningen, må, derest han före 1876 års ingång förordnas att vara *tjänsteman* vid undersökningen, vid nämnda tidpunkt tillträda aflöning i andra aflöningsgraden, eller med 3,000 kronor; och

e) att den vid nämnda undersökning anstälde *vaktmästarens* aflöning bestämmas till 750 kronor.

Herr vice Talmannen föredrog först Utskottets förslag under litt. a):

Ordet begärdes då af

Herr Liss Olof Larsson, som yttrade: För min del har jag litet svårt för att punkt för punkt yttra mig om anslaget till den geologiska undersökningen och hemställer derföre till Herr vice Tal-

mannen om icke alla momenten i denna punkt skulle kunna få före-
 dragas på en gång.

Om tjänstemännens vid den geologiska undersökningen aflöning.
 (Forts.)

I anledning af Herr Liss Olof Larssons framställning, hvarå Herr vice Talmannen gaf proposition, beslöt Kammaren, att öfverläggningen skulle få omfatta samtliga momenten i förevarande punkt; hvarefter uppläsning skedde jemväl af de under litt. b)—e) framlagda förslag.

Ordet lemnades derefter ånyo åt

Herr Liss Olof Larsson, som anförde: Anledningen hvarför jag nu begärt ordet är den, att, när frågan förevar i Utskottet, trodde jag att diskussion derstädes skulle uppstå, emedan afdelningen framställt två alternativ till beslut, och jag väntade då att någon af afdelingens ledamöter skulle upptaga desamma till diskussion, men frågan undgick min uppmärksamhet i Utskottet, der punkten bifölls utan diskussion.

Jag har begärt ordet icke för att yrka afslag på Utskottets hemställan, utan för att tillkännagifva min uppfattning af frågan. Jag önskar nemligen, att en skrifvelse måtte aflätas till Kongl. Maj:t i samma syfte som den, hvilken beslöts i afseende på det ekonomiska karteverket. Jag skall försöka att med några ord visa befogenheten af min åsigt och framdraga de skäl jag har för den samma.

Det var vid 1856—1858 årens riksdag som Kongl. Maj:t inkom till Rikets Ständer med förslag att bevilja anslag till geologiska undersökningars anställande. I den Kongl. propositionen till samma Riksdag sades, att, om man använde 27,000 R:dr om året, så skulle, tror jag, på 22 år hela landets undersökning vara verkställd och det för en summa af omkring 573.000 R:dr, om man arbetade efter den af Kongl. Maj:t då framlagda plan och med de af Kongl. Maj:t beräknade kostnader; och på denna framställning ingingo Rikets Ständer. Men redan vid påföljande riksdag fann man att man hade missräknat sig, och man begärde för hvarje riksdag allt högre och högre anslag. Man har nu kommit till ett anslag af ända till 70,300 kronor för året. När man vill se till huru de från början uppgjorda beräkningarne slagit sig ut, så skall man finna att man missräknat sig mycket. Till dessa undersökningar hafva hittills användts 875,100 kronor utom hvad som influtit för försälda kartor med beskrifningar och hvad Jernkontoret tillskjutit. Man kan derföre antaga, att dessa arbeten kostat i banko hvad som först beräknats. Arbetena hafva nu fortgått i 18 år, och efter den beräkning, som först uppgjordes, skulle det för dessa undersökningar behövas blott 4 år till; men då man vet, att hittills blifvit undersökta och kartlagda allenast 453 qvadratmil, så kan man, under antagande att det skall fortgå med samma hastighet som hittills, vänta sig att få ar-

Om tjänstemännens vid den geologiska undersökningen aflöning.
(Forts.)

betet färdigt först efter 160 år, och kostnaden skulle, efter samma beräkning som hittills, uppgå till närmare 8,000,000 kronor. I denna summa är icke inberäknad den inkomst, som kan uppkomma genom försäljning af kartor, ej heller det tillskott Jernkontoret anslagit, och när man finner att summan haft oupphörlig benägenhet att öka sig, så kan man vara öfvertygad att summan blir snarare högre än lägre än den jag nyss påpekat. Det har varit med denna undersökning såsom alltid, då man stått vid början af ett nytt företag, en ny inrättning eller ett nytt embetsverk, såsom ett museum och dylikt, att man blifvit bedarad af den förespeglade ringa utgiften, som helt hastigt höjt sig. Nu invänder man visserligen, att, när förslaget vid 1856 års riksdag framställdes, så var det ej fråga om att göra undersökningen så grundligt som nu skett; jag klandrar ej ett företag, därför att vid detsammans utförande nödig grundlighet användes, men jag önskar, att likasom i fråga om det ekonomiska kartverket redan skett, Riksdagen måtte gå in till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse, deruti Riksdagen anhåller att Kongl. Maj:t måtte låta utarbeta en fullständig plan öfver denna undersöknings fortgång, så att man kan se den tidpunkt, när undersökningen kan blifva färdig, och den kostnad, som dertill kan erfordras. Likväl begär jag ingalunda att få en bestämd uppgift på siffran af dessa kostnader — det är ju klart att något sådant icke låter sig göra — men något så när kunde väl kostnaden för undersökningen uppgifvas.

Hvad särskildt beträffar första momentet af denna punkt, deri en lön af 7,000 kronor föreslagits åt chefen för undersökningen, så tror jag, att när Riksdagen beslutat att icke gifva dyrtidstillägg åt några embetsmän, som hafva mera än 5,000 kronor i lön, nämnda belopp kunde äfven för denna embetsman vara fullt tillräckligt.

Jag slutar med att tillkännagifva att jag för min del icke vill göra något bestämdt yrkande i denna fråga, så vida icke under diskussionen någon annan uppstår och förenar sig i min åsigt; min mening har blott varit att tillkännagifva min åsigt i denna fråga, att man bör hafva någon visshet om när ett arbete, hvartill så stora belopp erfordras, någon gång skall blifva färdigt, och hvilka kostnader, som dertill erfordras.

Herr Helander: Då Kammarén på förmiddagen, utan meningskiljaktighet, biföll Utskottets hemställan om utredning af inom hvad tid ekonomiska kartverket kunde hinna afslutas, uttalade jag mig för önskvärdheten deraf, att samtidigt utredning i enahanda afseende jemväl lemnades för öfriga kartverken. geologiska undersökningen inberäknad. Med återopande af detta mitt anförande får jag nu tillkännagifva, att jag delar Herr Liss Olof Larssons nyss uttalade åsigt; men hoppas att han och Kammaréns öfrige ledamöter skola finna det vara mera lämpligt att yrkande uti ifrågavarande afseende först framställes sedan nästa punkt blifvit föredragen, till hvilken jag skall be få foga ett af mig formuleradt tillägg. Beträffande

nu föredragna 36:te punkt skall jag icke framställa något särskildt yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blefvo Utskottets samtliga hemställanden i denna punkt. enligt derå gifna särskilda propositioner, af Kammaren bifallna.

37:de punkten.

*Om anslag för
de geologiska
undersökningarna.*

Utskottet hade, enligt Kongl. Maj:ts nådiga framställning, hemställt:

att för fortsättande under år 1876 af de *geologiska undersökningarna*. och på det nu föreslagna aflöningsgrunder derunder måtte kunna tillämpas, ett extra anslag för samma år till belopp af 70,300 kronor måtte beviljas.

Herr Helander yttrade: Åberopande det yttrande jag nyss afgaf, får jag anhålla att till denna punkt må fogas följande tillägg: »samt att Riksdagen vid anmälan härom må i underdånighet anhålla. det täcktes Kongl. Maj:t till nästa riksdag låta utreda inom hvad tid den geologiska undersökningen må kunna afslutas, under antagande att det årliga anslaget bibehålles vid nu uppfördt belopp och arbetet fortgår med tillämpning af nu föreskrifna grunder».

Herr Gumælius: Jag skall visserligen icke hafva något emot en sådan skrivelse, som den af nästföregående talare föreslagna, då det ju alltid vore nyttigt att få upplysningar från Kongl. Maj:t och då Kongl. Maj:t icke torde hafva tillräcklig sysselsättning förut; jag skulle icke hafva något emot skrivelsen, om något praktiskt resultat dermed kunde vinnas. Men då, efter hvad jag tror mig veta, Första Kammaren utan någon meningsskiljaktighet redan bifallit denna punkt. samt någon gemensam röstning om en skrivelse icke kan komma i fråga, äfven om Andra Kammaren bifölle Herr Helanders förslag, och dertill kommer att den föreslagna skrivelsen angående det ekonomiska kartverket äfven lär hafva blifvit förkastad af Första Kammaren, och den föregående ärade talaren så till vida bör känna sig tillfredsstäld, får jag för min del hemställa om rent bifall till Utskottets förslag.

Herr Helander: Att, enligt hvad Herr Gumælius har sig bekant och upplyst, Första Kammaren icke beslutat någon sådan utredning, som af Herr Liss Olof Larsson här först blifvit ifrågasatt, och ej ens godkänt Utskottets hemställan om utredning beträffande tiden för ekonomiska kartarbetenas afslutande, kan jag ej finna utgöra skäl för att denna Kammare icke skulle uttala sin mening uti en sak, som jag finner vara ganska maktpåliggande, äfven om någon

Om anslag för vidare påföljd för denna gång icke deraf skulle vara att förvänta. Jag kan derföre ej annat än vidhålla min framställning.

de geologiska undersökningarne.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr vice Talmanen först proposition på bifall till Utskottets hemställen i oförändradt skick och derefter på bifall till samma hemställen med det af Herr Helander under öfverläggningen föreslagna tillägg; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, var alltså Utskottets förslag utan tillägg bifallet.

38:de—50:de punkterna:

Blefvo likaledes bifallna.

I *51:sta punkten* hade Utskottet föreslagit:

Ang. nybyggnad för väfskolan i Borås.

att såsom bidrag till uppförande af *nybyggnad för väfskolan i Borås* måtte beviljas ett extra anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 14,000 kronor, att under förbehåll, det byggnaden utan statens mellankomst framgent underhålles af Borås stad eller vederbörande landsting, samt på de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, för berörda ändamål ställas till direktionens för tekniska elementarskolan i Borås förfogande.

Detta förslag upplästes; hvarefter Herr O. B. Olsson, hvilken jemte Herr Liss Olof Larsson reserverat sig inom Utskottet, nu yttrade: Jag har ej kunnat dela det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit. Jag tror nemligen att det skulle vara ganska färligt, om staten började att åt sådana der smärre tekniska skolor lemna byggnadshjelp. Ty det kan väl vara billigt och till och med nödvändigt, att staten lemna sitt understöd för underhållandet af nödiga lärarekrafter, men skall den nu också begynna att bygga hus åt dylika skolor. då är jag rädd att anspråken komma att gå alltför långt. Man kan nemligen tänka sig att åtskilliga smärre städer och landskommuner skulle önska sig sådana skolor, samt att, när de först fått anslag af staten för lärarekrafternas underhåll, de sedan komma och begära anslag för husens ombyggande. Det är visserligen denna gång endast fråga om ett anslag af 14,000 kronor; men i Kongl. Maj:ts proposition angående detta ämne gifves en anvisning om att det torde vara att förvänta en ytterligare begäran om anslag för likartade ändamål, då det der heter, att byggnaden skulle komma att bestå af tvåmne våningar, af hvilka undervåningen skulle inredas till förvaringsrum för kol och ved; hvarjemte en antydan gifves, att, i fall behovet komme att blifva större och mera utrymme erforderligt, meningen vore att lokalen skulle utvidgas medelst uppförandet af ett trähus. Om man derföre nu skulle finna för godt att bevilja detta anslag, tror jag att man i framtiden skall framkomma med dylika anspråk för samma skola. Men jag tror för min del, att det

farligaste härvid är det prejudikat, som skulle gifvas, om vi denna gång beviljade medel till byggandet af denna skola, alldenstund det torde vara säkert att många flera skola framkomma med samma fordringar, och det är på grund häraf som jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Ang. nybyggnad för väfskolan i Borås.
(Forts.)

Grefve Sparre: Nu skola vi åter sila en mygga. Sedan vi beviljat bidrag till en mängd undervisningsanstalter af alla möjliga slag, och dessa till ganska stora belopp, föreligger här frågan om att till en undervisningsanstalt för några fattiga väfverskor lemna ett litet understöd. Vi hafva frikostigt lemnat anslag åt åtskilliga tekniska skolor, som endast besökas af de bemedlade klassernas barn, för hästafvelns förbättrande och till flera andra ändamål; men är det fråga om att bereda de fattiga klasserna tillfälle till undervisning, som de sjelfva icke kunna förskaffa sig på annat håll, dertill hafva vi icke råd.

Det är ganska anmärkningsvärdt att den högre undervisningen alltid frikostigt omhuldas af staten, hvaremot större eller mindre grad af ligkiltighet i allmänhet råder. då det är fråga om beredandet af undervisning åt den samhällsklass, som framför alla andra behöfver omhuldas; och detta först och främst därför att de förnämligast lefva af sina händers arbete, och sedan, därför att de icke hafva tillfälle att besöka skolorna.

Hvad nu vidkommer den ifrågavarande väfskolan i Borås, så må det tillåtas mig att lemna några upplysningar om dess tillkomst.

Det torde vara eder bekant, mine Herrar! att i denna del af Elfsborgs län väfnadsslöjden sedan uråldriga tider utgjort en husslöjd. Men i samma mån väfnadstillverkningen utvecklade sig till en fabriksindustri och i följd deraf handväfnaden undanträngdes, i samma mån stodo väfvorskorna brödlösa; och det återstod intet annat än att genom undervisning i tillverkning af konst- eller s. k. jacquardväfnad söka bereda dem tillfälle att försörja sig. Man må icke föreställa sig, att det är en ringa befolkning som af detta arbete har sitt lifsuppehälle. De härader i länet, nemligen Marks. Kinds m. fl., der väfnaden nu utgör en husslöjd, innesluta nemligen en befolkning af omkring 100,000 menniskor, hvilka visserligen icke alla omedelbart dermed sysselsätta sig, men hvaraf en stor del deraf hafva sitt uppehälle. Och staten torde icke böra lemna en sådan industri utan uppmärksamhet. Vi hafva i detta afseende exempel från andra länder, såsom Belgien, i hvilket sistnämnda land, likasom i den nu omnämnda delen af Elfsborgs län, handväfnaden florerat, men, då den så småningom blifvit undanträngd af fabriksindustrien, har staten bestat väfnadsskolor.

Väfskolan i Borås, som icke varit i verksamhet mera än åtta till tio år, har visat ett så gynsam resultat att i orten uppstått en mängd små jacquardfabriker, den ena efter den andra, der väfverskorna hafva den utkomst, som de icke vidare kunna förvärfva genom till-

Ang. nybyggnad för väfskolan i Borås.
(Forts.).

verkningen af släta tyger, sedan denna tillverkning blifvit fabriksmessig. Och det är verkligen glädjande att se huru dessa små fabriker spridas i orten.

Den siste talaren har förmenat det innebära ett vådligt prejudikat att staten lemnar understöd till en nybyggnad för väfskolan i Borås. Till en början ber jag att få upplysa, det statens understöd till nämnda väfskola hittills icke uppgått till mer än ungefär 3,000 Kr. årligen samt att landstinget lemnat bidrag till skolan med enahanda belopp. Då skolan inrättades, var meningen att den skulle inrymmas i Borås' tekniska elementarskola, hvars hus staden sjelf bygt. Väfskolan var också der några år, men då den lokal som den begagnade, blef behöflig för den tekniska skolan sjelf, undanträngdes väfskolan derifrån, och man måste anskaffa en ny lokal för densamma. Någon sådan kunde dock icke erhållas på annat sätt än att en del af fattighuset blef för ändamålet upplåten. Lokalen der är dock i alla afseenden olämplig, och rummen alldeles för tränga för de sexton flickor som för närvarande arbeta der, och hvilkas helsa dessutom ovillkorligen måste lida af att hela dagen vara instängda inom en sådan i följd af förhållandena osund lokal.

Samme ärade talare säger, att det icke är staten, utan någon annan som skall bygga huset. Men hvilken annan? Menar han möjligen staden Borås? Staden Borås har icke med saken att skaffa, enär väfverskorna icke tillhöra denna stad. De hafva sitt ursprungliga hem i de af mig nyss nämnda häraderna, Marks, Kinds m. fl. Man kan således icke begära att husbyggnaden skall uppföras af Borås' stad, som dessutom redan bekostat byggnaden för den tekniska elementarskolan derstädes. Det vore således, enligt Herr Ola Bosson Olssons mening, de der häraderna som denna skyldighet skulle åligga. Men jag frågar, har då staten icke så mycket intresse af att 100,000 utaf dess invånare kunna förvärfva sig sitt bröd, att den åtminstone bör bidraga till att dessa invånare hafva tak öfver hufvudet under den tid de åtnjuta undervisning i den färdighet, som just skall gifva dem detta lifsupphälle?

Jag bör derjemte upplysa att af den för ifrågavarande byggnad beräknade kostnaden 28,000 kronor, hälften, eller 14,000 kronor, anskaffas inom orten, som således lemnar ett icke så obetydligt bidrag till ändamålet. Vidare anhåller jag att få upplysa på hvad sätt undervisningen vid skolan tillgår. Väfverskorna erhålla sin undervisning der, men som de äro för fattiga att sjelfva bekosta sitt upphälle under tiden, måste man dertill bidraga och gör det också, för närvarande med 10 kronor i månader till hvarje elev. Detta bevisar att väfskolan tillkommit just för den klass som bäst behöfver understöd från det allmänna, för den klass som skall lefva af sina händers arbete, men som icke har råd att lifnära sig under den tid, den nödiga undervisningen pågår. Man bygger präktiga palatser åt elementarläroverken. Men för dessa stackars väfverskor, som icke ens

hafva råd att underhålla sig sjelfva, under det de undervisas, för dem gör man ingenting!

Jag tillåter mig att här föra dessa fattiga människors talan, säker i den förhoppningen att representationen skall behjerta saken och egna dessa obemädlade samma omhuldnad, som den visar de förögnare klasserna.

Man säger vidare att här är fråga om ett så beskaffadt lokalintresse, som staten icke bör sysselsätta sig med. Men ser jag på nästföljande punkt i utlåtandet, så tillstyrkes der ett anslag till »tekniska söndags- och aftonskolan i Eskilstuna». I Borås finnes också en teknisk afton- och söndagsskola, men aldrig har det fallit någon in att ifrågasätta, det staten skulle bekosta den. Detta är en angelägenhet som kommunen åtagit sig. Den bekostar nemligen både lokalen för och undervisningen vid skolan. I punkten dernäst, den 53:dje, förekommer i fråga om slöjdskolan i Stockholm, utöfver det ordinarie anslaget å 15.000 kr., ett extra anslag af 59.600 kronor. Jag erinrar mig mycket väl, att, när anslaget till nämnda slöjdskolebyggnad af Riksdagen beviljades, sådant skedde under den förutsättning att anstalten skulle blifva en skola för handtverkslärlingar inom hufvudstaden. Hvarföre skulle då icke staten nu kunna bevilja hälften af den summa som är behöflig för husbyggnad till en undervisningsanstalt, som visat sig vara nödig och nyttig för en stor och fattig samhällsklass! Mine Herrar! så snart en industri växer till sådan betydighet att den sysselsätter 100,000 personer, då blir det ej längre fråga om ett lokalintresse, då blir det ett statsändamål, som måste tillgodoses.

Jag vill icke längre taga Herrarnes uppmärksamhet i anspråk genom att vidare orda i detta ämne; och jag slutar med att ännu en gång lägga Kammaren på hjertat att taga denna fråga om hand, fullt öfvertygad derom, att, då jag här i Kammaren yttrat mig i denna fattiga samhällsklass' intresse, icke hafva talat för döfva öron.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herrar *Aug. Börjesson* och *Thorell*.

Herr Granlund: Jag har i hufvudsak blifvit förekommen af Herr Grefve Sparre, och ber derföre att endast få fästa uppmärksamheten på en omständighet, den nemligen, att ifrågavarande skola är af ett särskildt slag. Den är en väfskola och den enda, som finnes i hela landet. Den har tillkommit af den anledning att allmogen der i trakten, mera än annorstädes, varit sysselsatt med väfnadsslöjden, men derför är det ej sagdt att skolan besökes af elever endast från omkringliggande nejd. Tvärtom tror jag mig hafva bekant, att elever från Stockholm och flera andra orter vid skolan vunnit inträde, och jag vet, att många, som utgått från denna skola, mycket bidragit att å andra orter främja väfnadshusslöjden, hvilket man ej må föreställa sig vara obehöfligt, utan tvärtom väl behöfver

Ang. nybyggnad för väfskolan i Borås.
(Forts.).

Ang. nybyggnad för väjskolan i Borås.
(Forts.).

allt det understöd den kan erhålla. Det allmänna intresse för husslöjden, som nu är rådande, gör läroanstalter i denna riktning allt mer behöfliga. För min del anser jag därför staten icke kunna bättre använda dessa 14,000 kronor, än till föreslagna ändamålet. Orinligt vore väl ock, att staden Borås, därför att skolan är der belägen, skulle anses skyldig bekosta uppförandet af skolans lokal. i likhet med hvad som gäller i afseende på elementarläroverkets hus. Staden Borås har emellertid, såsom synes af motiven till föreliggande förslag, ej blott förbundit sig att upplåta fri tomtplats till skolhuset utan äfven i förening med omkringliggande ort anslagit hälften af det för byggnadens uppförande erforderliga belopp. Dessutom är ju, enligt sist afgjorda punkten i Utskottets utlåtande, Elfsborgs landsting eller orten deromkring förpligtad att med minst hälften deltaga i kostnaderna för skolans upprätthållande i öfrigt.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan och anser att det skulle vara denna Kammare mindre värdigt att afslå det begärda anslaget till förmån för en läroanstalt, hvars mål är befrämjande af väfnadshusslöjden.

Grefve Posse: Stats-Utskottet har, hufvudsakligen på de skäl som i Kongl. Maj:ts proposition i ämnet äro framhållna, tillstyrkt bifall till förslaget i fråga. Der är nemligen utredt, att intresset för denna skola är så stort i orten, att Borås stad och två hushållningssällskap anslagit 14,000 kronor till skolans nybyggnad, hvarförutan nämnda stad lemnat fri tomtplats för dess uppförande. Då härtill kommer, att jemväl blifvit utredt, att skolans nuvarande lokal lemnar all för litet utrymme eller nästan är omöjlig att begagna, samt Riksdagen förr, och senast genom bifall till nyss afgjorda punkt, beviljat årliga anslag för skolans upprätthållande i öfrigt, hvilket väl visar, att Riksdagen ansett nyttan och ändamålsenligheten af skolan vara tydligt ådagalagda, så är en nödvändig följd, att Riksdagen ännu vidare beviljar erforderliga medel för att förhjelpa skolan till en behöflig lokal.

Det är ur denna synpunkt Utskottet yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag och i detta yrkande instämmer jag för min del.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner gåfvos, enligt de gjorda yrkandena, såväl på bifall som på afslag; och biföll Kammarren Utskottets hemställan.

52:dra punkten:

Bifölls.

Om anslag till
slöjdskolan i
Stockholm.

53:e punkten:

Utskottet hade hemställt:

att, i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t i nåder föreslagit, för slöjdskolan i Stockholm måtte anvisas, utöfver det på ordinarie

stat definitivt uppförda beloppet, 15,000 kronor, ytterligare 59,600 kronor, att på extra stat upptagas.

*Om anslag till
slöjdskolan i
Stockholm.
(Forts.).*

Herr Hæggström anförde: Min mening är ingalunda att motsätta mig detta anslag. Jag begagnar blott tillfället att uttrycka min till visshet gränsande förhoppning att årets statsrevisorer komma att egna slöjdskolan i Stockholm all den uppmärksamhet, som den förtjänar. Man har i offentligt tryck sett så många och graverande anmärkningar och beskyllningar mot skolstyrelsen, att det både för denna och för representationen vore en välgerning om hithörande förhållanden blefve utredda. Jag rekommenderar därför saken till herrar statsrevisorerens synnerliga uppmärksamhet.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

54:de—56:te punkterna:

Blefvo jemväl bifallna.

57:de punkten:

I denna punkt var af Utskottet den hemställan gjord: att till befrämjande af *husslöjder* för år 1876 må ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, utöfver det för samma ändamål på ordinarie stat anvisade belopp, 10,000 kronor, ett extra anslag å samma belopp, eller 10,000 kronor.

*Om anslag till
husslöjdens be-
främjande.*

Ordet lemnades på begäran till

Herr Hæggström, som yttrade: Vi hörde nyss af representanten från Venersborg, huru ifrigt och varmt han förordade ett förslag att understödja några fattiga väfverskor i trakten af Borås. Här gäller det ett vida större intresse, nemligen att befrämja husslöjden icke blott hos några hundratusental personer utan öfver hela riket. Det är nemligen fråga om att skaffa det uppväxande släktet sysselsättning å de tider, då det icke kan egna sig åt utarbete. Det har visat sig, att hushållningssällskapen och andra som varit intresserade för saken i detta syfte gjort betydande uppoffringar. Herr Civilministern erkänner sjelf i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, att de 10,000 kronor, som blifvit föreslagna, ingalunda förslå, utan att minst 20,000 erfordras för att i någon mån tillgodose behovet, men skälet hvarföre han icke begärt mer än 10,000 kronor, uppgifver han vara att man bör vänta till dess »mera stadgad erfarenhet vunnits rörande lämpligaste sättet för dessa stråfvandens understödjande och det för ändamålet erforderliga belopp». Det förefaller mig, att, när man erkänner, att behovet är stort, och att

*Om anslag till
husslöjdens be-
främjande.
(Forts.)*

orterna gjort allt hvad man rimligtvis kan begära, man åtminstone från Regeringens sida bort kunna vänta sig en säkrare siffra å hvad som verkligen erfordras, och jag beklagar att Civilministern stannat vid 10,000 kronors anslag. Det är icke fråga allenast derom att skaffa uppehälle åt det uppväxande släktet; ett långt viktigare ändamål är det ofantliga moraliska inflytandet, om ungdomen får något att göra i stället för att gå sysslolös, och det är just detta ändamål som åsyftas genom husslöjdens befrämjande.

Jag beklagar, som sagdt, att man ej begärt högre anslag, och då det icke är lönt att framkomma med något särskildt yrkande mot Stats-Utskottets betänkande, vill jag blott för min del protestera mot ett så ringa belopp som 10,000 kronor för ett så i sanning viktigt behov. Helst skulle jag önska, att 20,000 kronor blefve för ändamålet anslagna, men stämningen inom Kammaren föranleder mig endast till uttalandet af en protest mot ett mindre belopp.

Grefve Sparre: Jag skulle verkligen gerna vilja instämma med den siste ärade talaren, därför att jag anser denna fråga vara af omätlig vikt för landet. Jag vill emellertid till en början erinra, att Herr Civilministern icke begärt endast 10,000 kronors anslag, utan 10,000 utöfver de redan på ordinarie stat uppförda 10,000, eller just hvad som blifvit af hushållningssällskapen begärdt. Att detta belopp är alltför litet. är visserligen obestriddigt, men hushållningssällskapen, som icke tillräckligt uppskattat frågans vikt, hafva icke begärt mera; och medgifvas måste, att Civilministern vid sådant förhållande svårligen kunde af Representationen äska mera, då han skulle redogöra för användandet.

För att visa Herrarne huru högt man inom det län jag tillhör uppskattar den tekniska undervisningen, vill jag blott nämna, att landstinget och hushållningssällskapet blott för detta län anslagit 10,000 kronor per år och af Regeringen begärt ytterligare 10,000. Med denna summa för ett år och ett län tror jag det kan göras något. Då jag icke vill trötta Kammaren och man icke gerna kan tillräkna hvarken Civilministern att han icke begärt mer eller Stats-Utskottet, att det icke tillstyrkt mera än Regeringen sjelf föreslagit, kunna vi denna gång icke göra annat än bifalla hvad som blifvit föreslaget. Hjertligt önskar jag dock att vederbörande inom orterna må tillse, hvad deras frid tillhör i en för vårt land så utomordentligt viktig fråga.

Friherre Fock: Jag ber om ursäkt att jag vid denna sena timma tager till ordet, men då frågan blifvit framhållen såsom utomordentligt viktig, torde det vara skäl att betrakta den från en annan synpunkt. Här har uttalats ett särdeles skarpt klander mot Regeringen, emedan den icke begärt mera än 10,000 kronor på extra stat till befrämjande af husslöjden. För min del tror jag likväl — och skall försöka bjuda skäl för den åsigten — att man med denna

uppmuntran bör gå försigtigt tillväga. Det är icke allt guld, som glimmar. Icke heller är det all husslöjd som är gagnelig. Jag menar härmed icke den högt öfver allt beröm stående uråldriga svenska husslöjd, som idkades i hemmet af husmodren, omgifven af döttrar och tjenarinnor, då de af lin, skördadt på egen jord, eller af ull, hemtad från egna får, tillverkade familjens beklädnad. Jag kan icke heller klandra bemödandet att sprida skicklighet i slöjder, företrädesvis hos den ungdom, som är i saknad af uppfostran i öfrigt, men då man inom en hel ort söker utveckla och uppmuntra en större yrkesverksamhet, bör detta ske med varsamhet. Om nemligen husslöjden öfvergår från hvad den bör vara — ett arbete för fyllandet af eget behof — till en verklig industri i förlagsgifvares händer, och hvars produkter fordra stora omsättningsområden, *kan* den blifva långt ifrån välsignelsebringande. Andra länder hafva deraf erfarenhet och kanske saknas sådan ej helt och hållet äfven i vårt land.

Jag har i handen en reseberättelse, som bland annat skildrar åtskilliga grenar af husslöjden i utlandet, och vill derur hemta några exempel. Huru mycket har man icke klandrat införseln af dessa leksaker, som man anser att vi sjelfva lätt kunde tillverka och göra till föremål för en vinstgifvande husflitsindustri. En sådan har verkligen uppblomstrat i åtskilliga trakter af Tyskland, såsom omkring Nürnberg, på Harz m. fl. ställen. Dess utveckling och närvarande karakter skildras på följande sätt: »Huru i dessa trakter någon slöjd från början uppkommit, är svårt att utleta. Den spörjande får derom på stället intet annat besked, än att barnen lärt af föräldrarna, hvilka de tidigt måste biträda i arbetet för det gemensamma lifsuppehållet. Kapitalet kom som hjälpare, som förläggare och stannade som — husbonde. Arbetaren, som såg sig om efter afsättning, blef snart bemärkt af spekulanten, hvilken hade behof af verksamhet eller önskade göra sina penningar fruktbarande. Omständigheterna passade å ömse sidor utmärkt väl. Det behöfdes inga långa eller vidlyftiga underhandlingar, inga kontraktsmessiga öfverenskommelser, icke ens preventiva aftal om priser, former eller varornas beskaffenhet. Här var endast fråga om att under för handen varande omständigheter förtjena pengar, så mycket som kunde åtbära, till dess småningom ställningen reglerades till sitt nuvarande skick, som kan sägas vara normalt. Och så har man i våra dagar den högst besynnerliga företeelsen af ett eller annat tusental fullkomligt fria människor, grupperade kring penningen och klafbundna vid en enskildhet af arbete, som, ifall den till följd af modernas vexlingar eller skiftande konjunkturer kommer ur bruk, lemnar ingen säkrare utsigt än att lära om på nytt och under tiden svälta eller, der detta ej konvenerar — lägga sig ned att dö.» En husflit, som sålunda utvecklar sig, så att den tager sina idkares *hela* arbetstid i anspråk och som blifvit en industri, afsedd för afsättning inom vidsträckta kretsar, den *kan*, jag säger dermed icke att den *skall*, uti många fall blifva allt annat än lyckobringande.

Om anslag till
husslöjdens be-
främjande.
(Forts.)

Om anslag till
hussløjdens be-
främjande.
(Forts.)

En annan dylik industri, som kan anföras såsom ett lärorikt exempel, är tillverkningen af en sådan småsak som träaskar. Denna industri lönade sig i början af sin utveckling ganska väl, och allt flere och flere personer egnade sig åt densamma samt öfvergäfvade sina öfriga vanliga sysselsättningar, enär utöfningen af den nya industrien gaf bättre inkomst än deras förra arbete; men, när afsättningen sedermera blef allt större, kom kapitalet emellan som förläggare, priset på tillverkningen pressades ned, och huru ser det nu ut med denna tillverkning? Den förut anförda berättelsen säger härom: »Att hela sitt lif igenom göra träaskar, är i och för sig icke någon afundsvärd lott. Att äfven midt i heta sommaren, för arbetets skull, nödgas hetsa sin ugn och hela dagen vistas i 30 till 40 graders värme. Hjelper väl endast tvånget och vanan att fördraga. Och slutligen att på ett sådant arbete förtjena brutto högst 2 Rdr pr dag för en arbetande familj om t. ex. man, hustru och fyra vuxna barn — i samning, det behöfves att vara född schaktelmakare och sakna hvarje annan utsigt för att fortsätta. Och likväl håller han ut.»

För min del tror jag det rätta vara att man, vid uppmuntrande af hussløjden, åtminstone för så vidt statsmedel dertill användas, ser till att den husflit, man vill understödja, är af en sådan art, att olägenheter och vådor af ofvan antydda slag i möjligaste mån undvikas. Dertill fordras för det första att råmnet skall vara lätt tillgängligt och inhemskt, ty jag tror, att bearbetande af utländska råmnen icke är att uppmuntra såsom hussløjdl, enär orsaker, som ej äro beräkneliga, kunna föranleda brist på dylikt råmne med deraf följande arbetslöshet, hvarpå vi icke sakna exempel. Vidare bör hvad som genom hussløjden produceras vara föremål för den stora konsumtionen, icke utgöras af dessa små, ofta förordade lyx- och modeartiklar, hvilkas afsättning är beroende på en sådan vexlande tillfällighet som modet.

Af de skäl, jag anført, tror jag det vara ganska välbetänkt att till en början vara måttlig med anslag för nu ifrågavarande ändamål; efter runnen erfarenhet om de riktningar, hvaruti uppmuntringarne lämpligast böra gå, är tids nog att härtill anvisa mera medel; och anser jag således, att det nu mot Regeringen försporda klandret för det begärda anslaget ringhet, är alldeles obefogadt. Jag yrkar naturligtvis bifall till Utskottets hemställan.

Herr Hæggström: Det förvånar mig icke, att jag blifvit ganska skarpt apostroferad för det yttrande, jag för en stund sedan hade courage att fälla, men lyckligtvis har jag ej tagit mig så särdeles nära deraf. Den näst föregående talaren har icke heller egentligen bevisat något af hvad han ville bevisa, ty han talade icke om hussløjden i dess egentliga och rätta bemärkelse, utan om den hussløjdl som på afvägar och genom konstlade medel uppdrifvits till industri. Såsom bevis för riktigheten af sin åsigt åberopade han en uppgifven resandes omdömen om hussløjdens tillstånd på vissa trakter i Tysk-

land; men dylika critici i all ära, den ene har den meningen, den andre en annan, allt efter den grad af sakkänedom hvar och en eger eller tror sig ega. och omdömena må således stå för deras räkning, som fält dem, utan allt anspråk på någon allmängiltighet. Att jag härmed ej vill förneka att det är ganska skadligt, om husslöjden råkar på afvägar, såsom t. ex. om den i stället för att vara en verklig husslöjd öfvergår till en stor industri. är naturligtvis klart. Den ärade talaren på stockholmsbänken sade vidare. att de råämmen, som för husslöjden behöfdes, borde finnas lätt tillgängliga inom landet. Detta förefaller mig också alldeles naturligt; i den ena orten är spämad t. ex. en passande husslöjd. i den andra träskedar, i den tredje någon annan tillverkning, allt efter de olika råämnen som på olika orter finnas i någon större quantitet tillgängliga. Men säkert är i alla fall, husslöjden må vara af hvad slag som helst. att de långa vinteraftnarne kunna af ungdomen användas mycket bättre genom idkande af något slags husslöjd. än som nu vanligen sker, då ynglingarne antingen i skymningen lägga sig och sofva eller gå ut och drifva omkring i grannbyarne eller. såsom fallet är i städerna, gå på krogen. Den ärade talaren yttrade äfven. att husslöjden bör vara föremål för en stor afsättning, om det skall blifva något af densamma. Men huru skall denna afsättning kunna vinnas utan meddelande af undervisning, utan att lemna modeller för de artiklar. som skola tillverkas, åt husslöjdens idkare? Icke kan man väl gerna antaga. att t. ex. en sådan vara som klumpigt gjorda träskor skall vinna någon nämnvärd afnämarekrets: men väl kan detta blifva förhållandet. om formen för dem är i någon mån prydlig eller åtminstone icke afskräckande. Undervisare i husslöjd måste derföre finnas, just för att bibringa slöjdens idkare den smak och det skönhetssinne, som näst en varas inre godhet utgöra den säkraste garantien för dess afsättning. Jag vill dock härmed ingalunda hafva sagt, att husslöjden bör öfvergå till en fabriksnäring, utan endast att hon borde och kunde utgöra en nyttig och lämplig sysselsättning för ungdomen under dess lediga stunder. Man skulle då ej behöfva befara att t. ex., såsom förhållandet, beklagligt nog. numera är i min hemort, husbönderna skulle få svårt för att skaffa sig drängar. som kunna laga hvad de sjelfva kört sönder. såsom seldon och dylikt, utan måste för ändamålet anlita andra personer. Och detta hafva vi den från vissa håll så högt beprisade frihandeln i ej ringa mån att tacka för, ty innan den gjorde sig gällande här i landet, fanns det litet hvarstädes. på landsbygden åtminstone. någon husslöjd.

Jag tackar Grefve Sparre för det understöd han lemnat mig, men ber att få beriktiga ett yttrande af honom. Han sade nemligen, att Civilministern hos Kongl. Maj:t begärt ett ordinarie anslag af 20,000 kronor för husslöjdens befrämjande. Af bilagan N:o 5 d) till Kongl. Maj:ts proposition sid. 121 framgår dock, att så icke varit förhållandet. Det heter nemligen der: »Genom hvad jag sålunda i korthet anført torde vara ådagalagdt. att det för befordrande af husslöjder

*Om anslag till
husslöjdens be-
främjande.
(Forts.)*

Om anslag till
hussløjdens be-
främjande.
(Forts.)

anvisade anslag å 10,000 kronor är i allo otillräckligt och bör åtminstone fördubblas, så vida från statens sida skall kunna lemnas ett i någon mån verksamt understöd åt hushållningssällskapens, slöjdföreningarnes och enskildes inom de särskilda orterna sträfvanden i berörda hänseende». hvarefter Herr Civilministern tillägger, att han vill afvakta en mera stadgad erfarenhet rörande lämpligaste sättet för understödjandet af dessa sträfvanden och det för detta ändamål erforderliga belopp. samt hemställer, att för år 1876 utöfver det ordinarie statsanslaget, 10,000 kronor, ett extra anslag å samma belopp eller 10,000 kronor måtte af Kongl. Maj:t utaf Riksdagen för ändamålet begäras.

Grefve Sparre: Jag ber om förlåtelse därför att jag ännu en gång måste för ett par ögonblick taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, men min ärade vän Friherre Focks yttrande var verkligen af den beskaffenhet, att det icke af mig kan lemnas alldeles obersvaradt.

Frågan om hussløjden i Sverige är — jag vågar upprepa det — af en så ofantlig vikt, att en åsigt, sådan som den Friherre Fock om densamma uttalat, icke torde böra lemnas alldeles oberörd. Hans anförande innehöll många behjertansvärda saker; men det som mest väckte min uppmärksamhet och som jag nu ber i korthet få repetera, var berättelsen om den der resanden, som besökt åtskilliga trakter i Tyskland, ibland andra en ort, der man tillverkade leksaker, och en annan, der man gjorde träaskar. På begge ställena fingo arbetarne litet betaldt för hvad de gjorde. Detta bevisar dock blott, att arbetarne voro för många, för litet skickliga och åtnjutit för litet undervisning, ty annars hade de nog kastat sig in på mera lönande yrken. Felet var således det, att de fått för litet undervisning i slöjd. Ingen af oss har dock sagt, att man skall införa någon viss slöjd, allra minst någon sådan, som icke passar för förhållandena inom orten. Jag vill låta hvar och en välja och sedan fabricera hvad han kan och vill; jag tror då att hussløjden skall skötas bättre än om den bedrifves under någon annans förmynderskap. Staten bör ej utöfva något förmynderskap öfver den enskilde. Hvad staten bör göra är endast att, på det den enskilde må kunna röra sig friare och säkrare, gifva honom en undervisning, tillräcklig att sätta honom i stånd att operera fritt på egen hand. Detta är hvad jag och de med mig liktänkande begära. Jag har icke heller begärt anslag för någon särskild slags husslöjd, utan endast för undervisning i husslöjd. Komma de fattigare klasserna i åtnjutande af en dylik undervisning, så är jag för min del fullt öfvertygad om, att de ega tillräckligt omdöme för att sjelfva välja den för dem passande slöjd. Få de deremot icke denna undervisning, så tvingas de att arbeta i den slöjd de en gång fått lära sig — denna må nu afse tillverkning af träaskar eller af leksaker — emedan de icke kunna någon annan. Vi skola akta oss att utöfva ett dylikt förmynderskap öfver de fattiga; hvad vi böra

göra är endast att upplysa, bilda och undervisa dem, men för öfrigt låta dem sköta sig sjelfva, det sättet är det enda, hvarpå staten i längden kan med framgång verka för den arbetande, den fattiga klassens höjande, såväl i det afseende, hvarom fråga nu är, som i alla andra hänseenden.

*Om anslag till
husslöjdens be-
främjande.
(Forts.)*

Herr Per Nilsson i Espö: Jag tycker, att de båda här tvistande talarne uttalat temligen lika åsigtter i frågan. Friherre Fock yttrade såsom sin mening, att undervisningen i husslöjd icke skulle ställas på det sättet, att kapitalisten skulle kunna lägga sin hand på hela rörelsen och ensam taga arbetsförtjensten, under det arbetarne sträfvade för en ringa penning. Hafva vi icke många gånger och äfven i dag hört samma åsigt uttalas af Grefve Sparre?

Han yttrade att, sedan den utvecklade husslöjd, som idkats inom de sju häradena, kommit i, en så olycklig belägenhet, att det icke vidare lönade sig att spinna och väfva, emedan förlagsmännen taga hela förtjensten, så är det nu nödvändigt att få en väfskola i Borås, der några fattiga qvinnor skola få lära sig att väfva konstväfnad. Jag undrar, om denna konstväfnad kan kallas husslöjd, om man skall kunna afsätta dess alster, samt huruvida icke, i fall den kommer att utveckla sig, kapitalen genast skola framkomma och tillegna sig förtjensten äfven deraf. Nej, denna konstväfnad är icke husslöjd. Den rätta husslöjden är, såsom Friherre Fock sade, den hvars produkter, afsedda för våra egna behof, den fattige kan förfärdiga och sälja till sina grannar.

Öfverläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

58:de—69:de punkterna:

Blefvo hvar efter annan bifallna.

Utskottets slutliga yttrande näst efter 69:de punkten lades till handlingarne.

De vid utlåtandet fogade tabeller godkändes, med förbehåll om de ändringar deri, som blefve en följd af sådana Kammarens beslut, som skilde sig från Utskottets förslag.

§ 2.

Föredrogos och bifollos Banko-Utskottets nedannämnda memorial:

No 2. angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning:

No 3, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga lån; och

N:o 4, med hemställan om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af dess återstående fordringar för sex lån med omsättningsrätt.

§ 3.

Herr Samuel Johnson hade anmält sig vilja väcka en motion; och då han af sådan anledning nu uppropades, afgaf han den ifrågasvarande motionen, som innehöll förslag till ändring af 28 § Regeringsformen.

Denna motion, hvilken erhöi ordningsnummern 170, blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Anmäldes följande inkomna ärenden:

Kongl. Maj:ts under § 2 här ofvan omförmälda nådiga propositioner;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 13, i anledning af Riksdagens år 1874 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 14, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1874 års riksdag;

N:o 15, i anledning af Riksdagens år 1874 församlade revisorers berättelse angående granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1872; och

N:o 16, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 3 (i samlingen N:o 5), angående väckt fråga om rättighet för församlingarne i Lunds stift och Halland att, under vissa vilkor, förfoga öfver den till klockarne nu utgående helgonskylden;

N:o 4 (i samlingen N:o 6), med anledning af Herr Johan Jönssons motion om underdånig skrifvelse derom, att personer, som innehafva mindre lägenheter under sådana militieboställen, hvilka äro för utarrendering afsedda, måtte under vissa vilkor varda vid samma lägenheter bibehållne; och

N:o 5 (i samlingen N:o 7), med anledning af Herr Nyblæus' motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande

af en gemensam skoldrägt för lärjungarne i elementarläroverkens högre klasser.

Alla dessa ärenden blefvo nu för första gången bordlagda; och skulle desamma, äfvensom Banko-Utskottets memorial N:o 5 och Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, hvilka ärenden i Kammarens senaste sammanträde såsom inkomna anmäldes och då för första gången bordlades, för den ytterligare bordläggning, som kunde ifrågakomma, uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Pehr Pehrsson* under 14 dagar från och med den 27 i denna månad; samt

Herr *A. Ros* äfvenledes under 14 dagar, från och med den 2 instundande Mars.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut, som i detta sammanträde blifvit fattade.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.